

מהדורת 'קדן טללי ברכה'

שנה י' (תשפ"ו)

אוצר פניני גאוני הדורות והחסידות

• וישלח •

מאמרים נבחרים משכיות חמדה, שווים לכל נפש
מכוונים ומדוממים ככתבם וכלשונם מתוך הספרים הקדושים

זהר המבאר

הכתר והכבוד

בהוצאת ישיבת "אביר יעקב"
מוסדות "אור מאיר ושמחה" נהריה
ע"ש כ"ק אדמו"ר רבי מאיר אביחצירא זיע"א

יד עיקר השכר על
התגברותו במלחמת יצרו
מילתא חדת"א

יב מפני יעקב אחיו
ניצוץ אורה חסדי לפרשת השבוע
ספיר ויהלום

יא לא יבקש לעלות בעבודת
ה' יותר ממדרגתו
אוצר פניני החסידות

העלונים: ספיר ויהלום • מילתא חדתא • ובהרת כחיים • אביר יעקב • מכתלי בית הדין • שו"ת בהלכה • בעל העקידה

ישיבת אביר יעקב
אור מאיר שמחה
נהריה

מכון אור לישלים

ירושלים - נהריה

ה **שפתי צדיק** | הקנה אינה שיבת במלאכים ה
 ה **בית ישראל** | הבטחה שיהיה אפשר להתגבר על ההסתרות ה
 1 **מימי הידן** | הצילני מיד המתדמה לי כאחי 1
 1 **שם משמואל** | סייע משמים למסור נפש בזהירות מתולעים במאכלים 1
 1 **תפארת שלמה** | בטול המחשבות מרומם כבוד הבורא 1
 1 **באר משה** | נאביתה תהלה מקרוצי גושי חמר 1
 1 **בת עין** | יתקדם ממדרגה למדרגה ולא בפעם אחת 1
 1 **תפארת שלמה** | אלהי נכר - דברים שעושה האדם להנאתו 1
 1 **קדשת לוי** | העובד את בוראו מתוך עשרו יש לו תענוג גם בעולם הזה 1
 1 **תפארת שלמה** | הודיה לה' שברא את הרה"ק מברדיטשוב זיע"א 1
 1 **אמרי אלימלך** | בשבת האמונה היא במדרגת הגששה טעם והארה בהתפעלות עצומה 1
 1 **באר משה** | שמירת העינים על ידי יראה אמתית 1
 1 **זרע קדש** | עם ההשפעה הגשמית נשפע גם יראת שמים 1
 1 **שתי ידות** | שליחות המלאכים לזמנתו של יעקב החקוקה בכסא הכבוד 1
 1 **שנות חיים** | שליחת פיוס לעשו שעשרו של יעקב אינו בזכות ברפת יצחק אלא בגין שמירת מצותיו יתברך 1
 1 **תולדות שלמה** | קיום המצות במחשבה 1
 1 **ויאמר שאול** | יראתו של יעקב מהגרים העתידים לצאת מזרעו של עשו 1
 1 **בגין דוד** | פנס המפרסם אין מנכין מהזקיות 1
 1 **ריח שדה** | התר נשואי לאה ורחל ליעקב 1
 1 **דוכב שפתי שנים** | יעקב חשש מעשו משום שאחר את נדרו 1
 1 **זכות הרבים** | יראת יעקב מנבואת רבקה 'למה אשפל גם שניכם יום אחד' 1
 1 **אמרי יעקב** | סרובם של הבהמות להיות בחלקו של עשו 1
 1 **אהל משה** | לעתיד לבוא כל הדורות ישונו למלך המשיח 1
 1 **אות לטובה** | מתנה על מנת להחזיר 1
 1 **מעשי צדיקים** 1
 1 **ספיר ויהלום** | הארה חסידית מן הפרשה 1

זאת זכרון | הנצר הרע מלמד לאדם חסידות ותשובה וסגופים שלא כרצון הבורא א
 מהר"ש מבעלזא | שאלות עשו לשליחי יעקב רמז לתהיות וחלשות בעבודת הבורא שמקניס היצר הרע בלב האדם א
 לקוטי הלכות | כלל גדול בעבודת הבורא: כשאין אדם יודע מה לעשות, לפחות יעשה מה שפן יכול א
 עבודת ישראל | מדתו של צדיק היא 'מקומו' א
 באר משה | לא יבקש לעלות בעבודת ה' יותר ממדרגתו ב
 מקור ברנר | באור הפסוק באפן נפלא על פי מעשה שהיה עם הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א ב
 קדשת לוי | בעבודה על ידי אמונה היצירה יכול לבלבלו אבל לא בעבודה ע"י השכל ב
 דברי שמואל | בין בשעת עסקו בתורה ועבודה ובין בעסקו עם אנשים בעניני העולם תהיה מחשבתו קשורה בהשם יתברך ב
 אמרי אמת | דורון תפלה ומלחמה - המלחמה היא מלחמת יעקב עם המלאך ג
 בית יעקב | לעתיד לביא יתגלה שעמק לבם של ישראל הוא רק טוב ומעולם לא חטאו ולא סרו מאחרי רצון השם יתברך אף כחוט השערה ג
 דבר חיים | רמז על המשכות זמן החתימה מספוח עד חנכה בפסוק 'ויגן לו בית' ד
 פתחי חותם | בזמן שהסטרא אחרא עומדת להתבטל היא מתגברת בכל כחה ד
 לקוטי שיחות | יציאת דינה לראות בבנות הארץ - כדי להחזירן למוטב ד
 פתחי חותם | פיון שרודף אדם אחר הנאותיו מבטל תפלות ומצוות ה
 מבשר טוב | הנפרד מהאחדות מאבד את כחו והיצר נלחם עמו ה
 עבודת ישראל | המתנשא הוא ממלכין דמיתו ה
 תורת אבות | התעסקות בגשמיות לשם שמים מגן ומסוכר על האדם ה
 עטרת תפארת ישראל | מעלת ההנהגה אף שהתפלל בלי התלהבות ה

בס"ד

קו מענה הלכה

שע"י ממלכת עוז והדר

02-803-9999

או במייל: rav@abiryaakov.com

קו השיעורים - קול הלשון: 03-6171077

מתחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישראלים

מתחילים את היום!

להצטרפות: newsletter.mechubarim@gmail.com

ישירות למייל האישי

נושאים בפרשת וישלח

דרכי היצר

זאת זפרון

רבי יעקב יצחק מלובלין זיע"א
היצר הרע מלמד לאדם חסידות ותשובה
וסגופים שלא כרצון הבורא

עוד יש לפרש, 'הצילני' מ'יצר הרע', שהנהגה היצר הרע גם הוא בעל תשובה וחסיד, כי מלמד לאדם חסידות ותשובה וסגופים, והכל באמת שלא כרצון הבורא ברוך הוא, כמו שאומרים למשל, מצוה לעשות נקמה ב'אותו אדם ולמסור ממונו לגוי חלילה, וכיוצא בזה. ולפעמים לסגף עצמו, ושרש הפנונה, אחר ישוב הדעת והתבוננות הרבה, הוא בשביל התפארות. וכן אפלו בשתפנונה הוא לשם שמים, אם יותר מהכח של אדם, גורם לו חלשה רחמנא לצלן ובטול עבודת השם יתברך וחלול השם חלילה, גם זה הוא מ'יצר הרע' והגם שעל זה אין אדם נענש פי הנה עברה לשמה, וגם הלא עברה לשמה תשובה לפני השם יתברך (ראה ניר כג), אף כי אין שהוא מצד היצר הרע פנ"ל אין הפנונה לשמה כראוי, כי זה צריך סיוע מהשם יתברך להיות הפנונה לשמה, לא אם בא מצד היצר הרע. **הגם** שאף על פי כן אין ראוי לענש על זה, כי אין שטועה עצמו האדם, אף על פי כן נרחק בזה מהבורא ברוך הוא חלילה. על פן צריך רחמים על זה שישכיל הקדוש ברוך הוא את האדם באמת.

הרמז בלשון הפסוק

וזה יש לומר גם כן רמז בתורה, הצילני נא מיד אחי (לב יב) הוא היצר הרע שמראה עצמו כאח לי דורש שלומי וצדקתי, ומיד עשו שבאמת הוא לרשעות:

מהר"ש מבעלזא

רבי שר שלום מבעלזא זיע"א
שאלות עשו לשליחי יעקב רמז לתהיות
וחלשות בעבודת הבורא שמכניס היצר
הרע בלב האדם

ויצו את הראשון לאמר כי יפגושך עשו אחי וישאלך לאמר למי אתה ואנה תלך ולמי אלה לפניך. ואמרת לעבדך ליעקב מנחה הוא שלוחה לאדני לעשו והנה גם הוא אחרינו (לב יח-טו).

כשאיש ישאל רוצה לקרב עצמו למלך עליון תעלה שמו, אזי מיד כח הסטרא אחרא עומד לנגדו לבטלו מעבודתו, ושואל אותו למי אתה, הוא מכניס במחשבתו

ספקות חלילה בהשגחת הבורא, ואנה תלך, שאומר לו שמבלה ימים בחנם וללא תועלת. ולמי אלה לפניך, היינו למי מנחה זאת שלוחה, דכשארם רוצה לקרב עצמו לבורא יתברך שמו אזי הוא מסגף עצמו ומפריש עצמו מדברי הכל של עולם הנה ונותן בזה מנחה. וזהו שאומר לו למי מנחה זאת שלוחה שמבלבל לו במחשבות זרות בעבודתו.

על האדם להתחזק ולהשיב לעבדך ליעקב

כך הוא פתוי היצר, ולזה התשובה היא ואמרת לעבדך ליעקב, פרוש שזו היא מדת יעקב להשיג על כל דרכיו, שכן ראה אצל אברהם ויצחק וברר את הטוב והשליך את הרע, ולכך אנו בניו צריכין לילך בדרכי אבותינו.

היצר מנסה ליאש את האדם שאינו צועד ממש בדרכו של יעקב

אך כח הסטרא אחרא מראה לו שאין הוא הולך באמת בדרכו של יעקב שהיה רק טוב, ואצלו יש גם רע, ולכך ואמרת מנחה היא שלוחה, ופרושו דידוע השעיר של יום הכפורים בא כרי לסמא את עיניו שנותנים לו מנחה.

והנה גם הוא אחרינו, שהקדוש ברוך הוא עומד מאחרינו, כמו שכתוב 'הנה זה עומד אחר פתלנו (שה"ש ב ט), כלומר הקדוש ברוך הוא עומד אפלו כשאנו עושין חלילה כחל ומחצה בינו ובינינו, מפל מקום הקדוש ברוך הוא עומד אצלנו.

דיוק הלשון 'במצאכם אתו'

ודרכו של יצר הרע הוא שרואה שאין ביכולתו להטות את האדם לדרך הרע אזי מראה הוא לו על עברה שהיא מצוה וחשוב שבזה יטעה אותו. ולכך לא שיך לומר יפגושך, דהא הוא מסתיר את עצמו, אלא אומר **במצאכם אתו**, שצריך להיות כמו מציאה שבא שלא מדעת, וצריך להסתפל על מצוותיו אם אין בהם עברות ואזי הוא ידחה אותו מכל וכל מן הקדשה ויהיה איש ישראל בשלמות:

לקוטי הלכות

רבי נתן מברסלב זיע"א

כל גדול בעבודת הבורא: כשאינו אדם יודע מה לעשות, לפחות יעשה מה שבו יכול

כשרואין שקשה להשיג העצה השלמה, צריכין להתנהג לפי חלקת

העצה על כל פנים, באפן שעל כל פנים יהיה נשאר לו מנחה הנשאר לפליטה ולא יהיה נאכזר לגמרי חס ושלום, שלא יאמר שילך ויתנהג וכו' רחמנא לצלן, רק ישתדל שעל כל פנים ישאר מה שישאר וכו'.

היגיו כשרואה אדם שהיצר הרע מתגבר עליו כמו שמתגבר, ונדמה לו שאין בכחו לעמד כנגדו כראוי, וכל מה שחושב עצות ותחבולות אינו עולה בידו כראוי, ומחמת זה עצתו חלוקה תמיד, אזי כל עצתו העקריית שייסמך על כח הצדיק האמת, שבאיזה דרך שילך ימצא בו ה' יתברך פנ"ל, ולעת עתה יתנהג כפי חלקת העצה.

שזה בחינת ויחז את העם וכו' והיה המחנה הנשאר לפליטה (לב ט-ח), היגיו שיקבע בלבו שאיך שיהיה, אף על פי כן אני חזק שלא אהיה נסוג אחר לגמרי מה' יתברך ולא אצאש את עצמי לעולם, ולא אהיה חס ושלום מהחסידים הנפולים שהם גרועים וכו' רחמנא לצלן - כמו ששמענו מצדיקים, רק אני על משמתי אעמד לחטף מה שאוכל למען יהיה המנחה הנשאר לפליטה:

מקומך אל תנח

עבודת ישראל

רבי ישראל מסובלין זיע"א

מדתו של צדיק היא 'מקומו'

ויעל מעליו אלהים וגו' (לה יג). ופרש רש"י איני יודע מה מלמדנו. ומסתמא סוד גדול נרמז בפסוק הזה, אמנם נבאר לפי דרכנו איזה רמז קצת שנוכל לדרש בו.

הנה כל צדיק וצדיק לפי עבודתו את ה' באיזה בחינה ממשיך בו קדשת הבורא יתברך, ואתערוותא דלתתא אתערוותא דלעלא להשראת השכינה בבחינה הזאת. למשל אברהם אבינו עליו השלום היה עובד ה' יתברך מאהבה, ויצחק בפחד ויראה, ויעקב בתפארת, והמשיכו השראת שכינה על עצמן במדות הקדושות הנ"ל, נמצא שנקרא המדות הנ"ל 'מקום', שהנה המקום ונבול להשראת שכינתו על הצדיקים.

אי אפשר להשאר תמיד בלי לפל

והנה כל צדיק מדי היותו בעולם הזה השפל, יהיה מי שיהיה, אי אפשר לו להתקיים תמיד בקדשתו בבחינה אחת

החלק אלהי ממעל משדה העליון חקל תפוחין קדישין. ובפרט ש'חלק' הם אותיות 'חקל'. אף באפן אשר נטה שם אהלו.

דהנה העקר הוא גם כן בעבודת השם תהפוך, שלא יעלה האדם במעלות יותר משורש הנשמה שלו במרום, ואל תבקש לך גדולות, כי אם כל אחד מחיב לעבד לערף אחיות נשמתו במרום, ככה הוא ההכרח לעבדה ולתקנה, שתהיה זכה ובהירה, ולא יותר מערפו.

ולא יאמר האדם בלבו, איך אוכל לידע זאת עד היכן הוא שורש נשמתו במרום, ועד כמה תכבד העבודה. כי כשהאדם יעבד את השם תהפוך ברוך הוא באמת ובאמתיות לכו, יודע לו זה.

הרמז בלשון הפסוק

וזהו אשר נטה שם אהלו, שקניתי החקל אלהי ממעל משדה העליון חקל תפוחין קדישין, תהיה רק כפי מה שניטה שם אהלו, דהיינו לערף אחיות נשמתו באהל הקדשה העליונה. וכל אחד כפי האהל שלו במרום בקומה הרוחנית העליונה, ולא יותר:

מחיב בשעת הבהירות להכין עצמו ולהתאמץ שלא יפל לגמרי אפלו פשיעבר זמן הבהירות, וכבר כתבנו די מזה במקום אחר, ורמז בדברי שלמה עליו השלום 'ביום טובה הנה בטוב וביום רעה ראה' (קהלת י יד), עין שם (יום ב' דפסח), לכן צריך לתקע יתר במקום נאמן, ולהתקשר היטב בשעת הבהירות.

וזהו שאמר הכתוב 'ויצב יעקב מצבה', דהיינו שיהיה מצבה לבהירתו, וינסף עליה נסף ויצק עליה שמן, דהיינו שהמשיך מחין עליו הנקרא יין ושמן, להתקשר גם שלא יפל חלילה לגמרי ממדרגתו, ויהיה לו מעמד ומצב:

באר משה

רבי משה אלוקים ברעיה מסוויניץ זיע"א
לא יבקש לעלות בעבודת ה' יותר ממדרגתו

ויקח את חלקת השדה (לג יט). הפלל מנח בידינו שכל מקום שנאמר בתורה 'שדה' סתם, רמז לשדה העליון חקל תפוחין קדישין. רצה לומר שקנה בקרבו

תמידיות, כאשר אנו רואים למשל שאי אפשר להמשיך הדבקות וגלוי האלהות כל היום כמו בשעת קריאת שמע ותפלה, או בימות החל כמי שבת יום טוב, וזה בכל אדם לפי בחינתו מרגיש קדשה יותר בעת רצון קריאת שמע ותפלה וימי קדש, ואחר כך יורד ממדרגתו עד שיתחזק ויתאמץ לעלות במקדם. וזה היה רצון מלכנו להנהיג כן שוכני בתי חמר בעולם הגשמי, לבלתי היות להם תענוג תמידית, כי אז לא ירגישו כנודע.

הקנת יעקב מחין לזמני נפילה

וזהו שאמר הכתוב ויעל מעליו אלהים, דהיינו שנסתלק קדשת השראת אלהים, במקום אשר דבר אתו, כי ב"ת של 'במקום' משמשת כמו 'עם מקום', דהיינו שהכתוב מורה לנו איך שיהי לומר הסתלקות השכינה, לזה אמר כי נסתלק עם המקום, דהיינו המדה שהוא עובד בה לה, והבהירות ממילא נסתלק.

וזהו שאמר הכתוב 'ויצב יעקב מצבה', להורות לנו דרך חכמה אשר דרך בה יעקב אבינו עליו השלום, כי כל צדיק

פרשת וישלח

ויד יעקב כי אם ישראל שמונה על עבודה עליונה לי ראש:

ויאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל (לב כט)

דברי שמואל

רבי שמואל מסלונים זיע"א

בין בשעת עסקו בתורה ועבודה ובין בעסקו עם אנשים בעניני העולם תהיה מחשבתו קשורה בהשם תהפוך

'יעקב' מרמז לבהינה של האיש שהוא 'תם ויושב אהלים' על התורה ועל העבודה, שהכל טוב אתו רק בזמן שאור לו בתורה ובעבודת השם תהפוך, אף מה יעשה בזמנים שהוא רחוק מכל זה.

משל לאנשי צבא שכל זמן שהם הולכים עם הנשק ביד ינצחו את האויב, ואלו כאשר יניקו ריקניות במה ילחמו כנגדו. גם איש ישראל כל עוד שיש לו תורה הרי הנשק בידו, כמו שאמרו חז"ל (סוכה נב) אם פגע בך מגול זה משכחו לבית המדרש, אבל ברגע שחסר לו הנשק הנה מה יעשה.

בה אמר עבדך יעקב עם לכו גרתי וגו' (דבר אחר, 'גרתי' בגימטריא תר"ג, כלומר עם לכו הרשע גרתי ותר"ג מצות שמרתי ולא למדתי ממעשיו הרעים, רש"י) (לב ה)

מקור ברוך

רבי ברוך מסעניט זיע"א

באור הפסוק באפן נפלא על פי מעשה שהיה עם הרה"ק רבי ישראל מרוז'ין זיע"א

יש לכאר בדרך צחות, על פי מה שמשפירם מהרב הקדוש מרוז'ין זיע"א שאחד מחסידיו נסע לוניה בעניני עסק, ובשובו שאל אותו הצדיק על מעשיו בוניה, וענה החסיד שאינו מבין משום מה – אולם הרגיש במקום זה התעוררות יותר גדולה לקיום המצות מאשר בבית.

אמר לו הקדוש מרוז'ין: אין פלא בכך והרגשתך מובנת, כי בכל מקום שזררת פמות קדשה מסימת, ובוניה הבידה היא אינה מוצאת במה להתדבק, וכשמצאה יהודי ירא שמים, כל הקדשה נדבקה בו, מה שאין כן באן במקומנו, הקדשה מתחלקת לכך וכך שומרי תורה ומצות. וכך אמר יעקב מספה שעם לכו גרתי – תר"ג מצות שמרתי, יכלתי לשמר כל המצות כי כל הקדשה נדבקה בי:

והשם יתברך מבטיח לישראל שיחזיר להם זה עצמו. והוא שלא יעלה על דעת אדם שכל הסבלנות שסבלו ישראל בעולם הזה היתה מפני שהצרכו לסבל לכפר על חטאתם, ואחר שיסבלו יתכפר להם, ואזי ינתן להם שכרם על אשר קימו מצות השם יתברך אשר צוה אותם.

לא כן הוא, כי מזה לא יהיה לישראל נייחא. אף השם יתברך הבטיח להם לישראל, שיכבדו אותם שכל מה שסבלו וכל הדורונות שהכרחו לתן היתה בחנם על לא חמס בכפם, כי מעולם לא עשה ישראל מה שאין ברצון השם יתברך, ובזאת יאיתו וישקטו.

אך אם פן למה נתיגעו כל כך בסבל הסבלנות ונתנינת דורונות, מאחר שלא חטאו בעמק. הוא כגונא שפא במצות ה' להביא אשם תלוי על ספק חטא ספק לא חטא, שאף שיוכל להתברר אחר זמן שלא חטא כלל, אף מאחר שבזו המחשבה באשר הוא נראה שחטא לכן יצרו לסבלנות.

כן ישראל, כל זמן שלא נתבררו עוד בשלמות, הצרכו לכל אלה לתלות על הספק. אבל כשיבא יום ה' הגדול והנורא, שיכבדו השם יתברך את ישראל בשלמות הברורים לטוב להם כל הימים, אז יתגלה לעין כל שעמק לבם הוא רק טוב, ומעולם לא חטאו ולא סרו מאחרי רצון השם יתברך אף כחוט השערה, וכל מה שהכרחו לתן מיגיעם היתה בחנם על לא דבר.

וזה מרמוז מה ששייבו המנחה עצמה, שיתגלה לעין שבחנם נטלו מהם. כי השם יתברך יפתח הלבבות ויתגלה שעמק לב ישראל מלא קדשה. ואף שגם נבוכדנצר הרשע אמר שירות ותשבחות כמו דוד מלך ישראל (ראה סנהדרין צב:), אבל עמק לבו מלא רע, שאני דוד המלך שלבו מלא טהרה וקדשה כפיו פן לבו, ואגלאי מלתא למפרע, לזה נאמר 'שייבו':

ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית וגו' (לג)

דבר חיים

רבי חיים מרדכי מנדבורנא זיע"א רמז על המשכות זמן החתימה מסכות עד חנכה בפסוק 'ויבן לו בית' **כבוד** קדשת זקני הרבי רבי מרדכי זיע"א פרוש הכתוב בפרשת וישלח ויעקב נסע סכתה ויבן לו בית וגו', אשר יעקב אבינו עליו השלום המשיך את זמן החתימה טובה מראש השנה ויום הפפורים עד לסכות, דהינו ליום הושענא רבה.

מעלה וההצלה באה ממילא. איתא בגמרא (קדושין כט:) אצל רב אחא בר יעקב אידמי ליה פתנינא דשבעה רישותיה כל פריעה דכרע נתר חד רישיה, כאן היו שבע השפתאות, וכתיב 'עד גשתו עד אחיו' הינו שנתהפך להיות אחיו. איתא (תיקוני תיקון יג כט:) מאן דקטיל ההוא חוץ וכו' יתבין ליה ברפא דמלכא דאיהו צלותא, ואיתא שעת צלותא שעת קרבא (וזהו), וזו המלחמה שעשה יעקב.

כל ההסתרות הן כסות עינים | הקדשה מצויה בתוככי כל אחד מישראל

איתא בפרקי דרבי אליעזר שהמלאך שהתאבק עם יעקב וברכו היתה שמו ישראל, הרי זה כדאיתא מהפעל שם טוב I"ל (דגל מחנה אפרים הפטרת כי תבא) שכל ההסתרות הן כסות עינים, שנדמה לאדם שעומדות לנגדו חומות וכל זה רק הסתר, ולעתיד יתברר שזה קדשה, לעתיד תתגלה הקדשה בתוך כל אחד מישראל כדאיתא במדרש.

הוצאת הניצוצות

כתיב ונשאר גם הוא לאלקינו (זכריה ט ז), לעתיד נוציא הניצוצות הקדושות, כתיב וישקוה ויכפו, ואיתא בגמרא (סוכה נב:) לעתיד לבא מביאו הקדוש ברוך הוא ליצר הרע וכו' צדיקים נדמה להם פהר גבוה ורשעים נדמה להם כחוט השערה הללו בוכין והללו בוכין, איתא שעל ידי בכית הצדיקים מעלים ניצוצות הקדושות שנמצאים בפרשעים (תרי"צ):

קח נא את ברכתי אשר הבאת לך (חד) עם דארעא אמר ליה לרבי אושעיא, אין אמרית לך חדא מילתא טובא את אמרת בציונא מן שמי, אמר ליה מה הוא, אמר ליה כל אותן הדורונות שנתן אבינו יעקב לעשו עתידיו אמות העולם להחזירן למלך המשיח לעתיד לבא, מה טעמיה, מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו (תהלים עב י), וביאו אין כתיב כאן אלא ישיבו כו', בראשית רבה עח יב) (לג יא)

בית יעקב

רבי יעקב מאיז'ביצה זיע"א לעתיד לביא יתגלה שעמק לבם של ישראל הוא רק טוב ומעולם לא חטאו ולא סרו מאחרי רצון השם יתברך אף כחוט השערה

הענין בזה הוא, שכל הסבלנות שיש להם לישראל הן בגוף והן בממון הוא מהעסק שהיה ליעקב אבינו עליו השלום עם עשו. הסבלנות מממון הוא מהמנחה ששלח לעשו, והסבלנות מעניני הגוף הוא מ'ויאבק איש עמו', שנגע בירכו של אבינו יעקב.

וכנגד איש כזה מרמוז השם ישראל, שהוא אותיות ל"י-רא"ש, דהינו עצה שהמח והמחשבה שלו יהיו דבוקים בה' תמיד, גם בשעות שהוא טרוד בעסקיו ואין בשוקים וברחובות - תמיד תהיה מחשבתו קשורה בהשם יתברך וישמר עיניו וכל מעשיו שיהיו רצוניים ועולים לנחת רוח לפניו יתברך.

וזהו שנאמר לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלקים ועם אנשים ותוכל, פירוש בין אם הנך עוסק בעניני אלקים דהינו בתורה ובעבודה, בין אם הנך עוסק עם אנשים במלין דעלמא, תמיד מחשבתך קשורה בהשם יתברך:

והוא עבר לפניכם וישתחו ארצה שבע פעמים עד גשתו עד אחיו (לג א)

אמרי אמת

רבי אברהם מרדכי מגור זיע"א דורון תפלה ומלחמה - המלחמה היא מלחמת יעקב עם המלאך **איתא** (רש"י לב ט) התקין עצמו לשלשה דברים לדורון לתפלה ולמלחמה. דורון ותפלה מצוינו בפסוק שנשפתמש בהם, אבל מלחמה לכאורה לא עשה. אולם המלחמה היא מה שפתיב ו'ויאבק איש עמו עד עלות השחר' (לב כה), איתא בזהר הקדוש (ח"א קע) 'עד עלות השחר' עד דיסתלק נהורא וכו', יעקב הכין עד לעתיד.

באור דברי המדרש שאין הבטחה לצדיק בעולם הזה | אפשר להתגבר על היצר יותר מכחו

איתא במדרש (ב"ר עו ב) 'ויירא יעקב מאד' (לב ח) שאין הבטחה לצדיק בעולם הזה, ולמה שיהיה כך. אולם איתא בשפת אמת על מסכת ספה על מה דאיתא (סוכה נב:) יצרו של אדם מתגבר עליו בכל יום וכו', דלמה יהיה רשות ליצר הרע יותר מליצר טוב.

ומתריץ, שהקדוש ברוך הוא נתן לשניהם רשות בשונה והיצר הרע מוסיף להרע יותר ממה שנצטווה, ולכן הקדוש ברוך הוא אומר עליו 'ואשר הרעת' (מיכה ד ו), ומהאי טעמא אין הבטחה לצדיק בעולם הזה, שהיצר מקטרג יותר מהקראוי, והנה מדה טובה מרבה, וכודאי יכול הצדיק להתגבר יותר מכחו, וזו היא המלחמה תמיד.

ענין השתחוות יעקב | מלחמת יעקב בעשו - ענין התפלה

איתא בזהר הקדוש (ח"א קעא:) 'וישתחו שבע פעמים' לקודשא בריך הוא סגיד. יעקב אבינו עשה את שלו כלפי

הרי מוכן, שהוא עקר האבות של עם ישראל, ה'כלל' של כל בני ישראל עד סוף כל הדורות, ולכן נקראת אמה זו בשם 'עם ישראל' (שמו של יעקב).

גלוי מקור חלוקי הדרגות שבעבודת השבטים - בייעקב באמצעות האמהות

והנה אף שכל חלוקי המדרגות שבאשראל שרשם מהאבות, כפי שהם בייעקב הרי הם בגדר 'כלל', והחלוקים שבאשראל נתגלו בפעל על ידי בני יעקב, י"ב שבטים, שפגגו הי"ב אפנים וחלוקי עבודה שישנם באשראל.

ויש לומר, שחלוקי הדרגות שבעבודת השבטים, גלוי מקורם מייעקב, הוא באמצעות האמהות, רחל לאה (בלה וזלפה), שבנו את בית ישראל.

עבודת בני לאה ובני רחל - בעלי תשובה וצדיקים

והנה אף שבפרטיות ישנם י"ב שבטים שהם י"ב דרכים ואפנים בעבודת ה', בכללות הרי הם נחלקים לשני אפני עבודה - צדיקים ובעלי תשובה (כידוע שעבודת התשובה אינה רק במי שחטא ופגם ועבר את הדרך, אלא היא סדר מיוחד בעבודת ה', ושיכת גם בצדיקים):

עבודת הצדיקים היא בעולם הקדשה, בקיים התורה והמצוות, ואלו עבודת התשובה מורה על העבודה להפך את הרע לטוב, ובכללות יותר, להעלות את החל לקדש. וזהו החלוק בין עבודת בני לאה ועבודת בני רחל.

שרש החלוק בין עבודת השבטים הוא במהות בהאמהות

ויאולי יש לומר, שסוד החלוק בין עבודת השבטים, מה שבני לאה ענינם (בעקר) עבודת התשובה ויוסף ובנימין עבודת הצדיקים, שרשו בהאמהות, דלאה שיכת לעבודת בעלי תשובה ורחל לעבודת הצדיקים.

ועל פי זה יש לפרש מה שנאמר ויעני לאה רכות ורחל היתה יפת תאר ויפת מראה (לעיל כט יז): רחל מורה על עבודת הצדיקים, צדיק דמעיקרא, יפת תאר ויפת מראה, בלי מום ופגם; ולאה מורה על עבודת התשובה, שהיה ענין הבכיה דלאה, ועיני לאה רכות, דבכיה קטורה עם עבודת התשובה.

עקר שיכות יעקב היא לרחל - עבודת הצדיקים

והנה בייעקב נאמר ויאבה יעקב את רחל (שם פסוק יח), כי מצד יעקב עקר העבודה היא עבודת הצדיקים, העבודה בפנים בתחום הקדשה עצמה, ולא לצאת לחוץ להעלות החוץ לקדשה.

שהיה תפוס ביד הסטרא אחרא, ולפיכך יעקב כשקנהו, מיד ויצב שם מזבח, וזכה עד שקראו הקדוש ברוך הוא 'אל', כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה מהמקרא הזה ד'ויקרא לו אל אלקי ישראל' (מגילה יח).

וכיון דגרם יעקב שעל ידי מעשיו הטובים נתגברה הקדשה כל כך, ועל ידי סבה כל דהו ד'ותצא דינה' ד'יצאה יצאה בעלמא, בזה מצאה הסטרא אחרא מקום לשלח ידה עד שעשתה פגם בקדש:

ותצא דינה בת לאה אשר ילדה ליעקב לראות בכנות הארץ (בת לאה - ולא בת יעקב, אלא על שם יציאתה וקראת בת לאה שאף היא יצאנית היתה שנאמר ותצא לאה לקראתו, רש"י) (לד א)

לקוטי שיחות

רבי מנחם מענדל מליובאוויטש זיע"א

יצאת דינה לראות בכנות הארץ - כדי

להחזירו למוטב

יש לומר, דכונת רש"י על דבר יציאת דינה היא למעליותא, ש'ותצא דינה גו' לראות בכנות הארץ' לא היתה חס ושלום יצאה של הפך הצניעות, אלא אדרבה, לראות בכנות הארץ, כדי להחזירן למוטב.

וזהו מה שכתב רש"י על שם יציאתה וקראת בת לאה שאף היא יצאנית היתה, שתכונה טובה זו של דינה, שהיה ביכלתה לצאת לראות בכנות הארץ ולהחזירן למוטב, באה לה מאמה, שאף היא יצאנית כזו היתה.

וצריך עיון בזה, דלכאורה לא דמי יציאת דינה ליציאת לאה, דיציאת לאה היתה לפי שהיתה מתאנה ומחזרת להרבות שבטים (רש"י ל יז), הינו שעל ידה יולדו השבטים ליעקב, ואלו תכן יציאת דינה היה כדי לתקן את בנות הארץ, ומהי השיכות של היכלת להחזיר למוטב את עשו הרשע ובנות הארץ, ליציאתה של לאה שענינה הולדת השבטים?

אף על פי שכל שלשת האבות נקראים

'אבות' יש מעלה יתרה ביחסם של כלל

ישראל ליעקב אבינו

והבאור בזה - על פי פנימיות הענינים: אף על פי שכל שלשת האבות, אברהם יצחק ויעקב, נקראים בשם 'אבות', לפי שהמדות דאברהם יצחק ויעקב עברו בירשה לכל אדם מישראל, מפל מקום, יש מעלה ביחסם של כל ישראל ליעקב אבינו לגבי היחס לאברהם ויצחק. דלהיות שרק יעקב היתה 'מטתו שלמה' (ראה פסחים

ויכן - אחר זאת הבין, אשר לו בית - שגם יום זאת חנפה שמשלימין הדלקת הל"ו גרות דחנפה, גם הוא זמן להמשיך את גמר החתימה טובה עד אליו, ודברי פי חכם חן.

היוצא לנו מדבריו, אשר גם זמן התשובה נמשך ומגיע עד ימי החנפה, ומי שנתרשל במלאכתו ואחר עד כה, עדין יש ספק בידו לתקן ולשוב אל בוראו ועל ידי זה להיטיב לעצמו את החתימה:

ויבא יעקב שלם עיר שכם אשר בארץ וגו'. ויקו וגו' במאה קשיטה. ויצב שם מזבח ויקרא לו אל אלהי ישראל. ותצא דינה בת לאה וגו'. וירא אתה וגו' (לג יח-כ)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

בזמן שהסטרא אחרא עומדת להתבטל

היא מתגברת בכל כחה

יש לזקוק, מפני מה אחר שהשיג יעקב אבינו וקנה כל השלמות הזאת ארע לו זה המעשה, וכתוב (משלי יב כא) 'לא יאנה לצדיק כל און'.

ואפשר, דידוע דהסטרא אחרא בין שרואה שהקדשה מתגברת וממילא היא מתמעטת וקרוכה להתבטל, מתחזקת בכל מאמצי כחה ומקטרגת קטרוג אחר קטרוג אפילו על דבר קל, אולי תמצא לשלח יד בקדשה ולעשות איזה פגם חס ושלום.

וכמו שמצינו בשעת קבלת התורה, שהיו ישראל כל העדה כלם קדושים ופסקה זמן, וזהו בטול סטרא אחרא, ולפיכך אמרו רבותינו זכרונם לברכה (אבות פ"ו מ"ב) 'חרות על הלחות' [אל תקרא 'חרות' אלא חרות, חרות מיצר הרע], חרות ממלאך המות, וכיון שראתה הסטרא אחרא שרוצה להתבטל, קטרגה קטרוג אחר קטרוג ופתוי אחר פתוי עד שנעשה העגל ונפגמה הקדשה, וכך דרכה של הסטרא אחרא תמיד עם הקדשה.

וכמו כן הכא בייעקב אבינו עליו השלום בחיר שבאבות, כיון שבא שלם בקדשה עליונה ונצל מבית לכן מקום קנא דמסאבותא, ובא שלם לארץ כנען, וקנה חלקת השדה מיד חמור במאה קשיטה' (לג יט-כ), ומה שאמר 'קשיטה', לרמז לשון זכות, כלומר במאה זכיות, דהינו זכה יעקב אבינו עליו השלום לקנות המקום הזה ולהוציאו מיד הסטרא אחרא בכמה זכיות. וכוונתי שהמקום הזה קדוש ומקדש, רק

ההכנה, ומצטרף המחשבה למעשה (פרשת וישלח):

• לשונות של אור •

שפתי צדיק

רבי פנחס מנחם מפיליץ זיע"א

הכנה אינה שיכת במלאכים

בשם אדמו"ר הקדוש ז"ל מקאצק וכו', מלאך הוא מלא קדשה על כן היה פעלת עבודתו יותר בקדשה מעבודה שלנו, אכן הכנה אין שיד שמה, שהמה מוכנים תמיד, ולכך בחר בעבודתנו יותר, שגייעת הכנה שלנו יקר בשמים (אות 1):

הסתר

בית ישראל

רבי ישראל מגור זיע"א

הבטחה שיהיה אפשר להתגבר על ההסתרות

ויסעו ויהי חתת אלק' על הערים אשר סביבותיהם ולא רדפו אחרי בני יעקב, זה הבטחה שיכול האדם העובד השם להתגבר על הסט"א ולהסיר ממנו כל המניעות (תשכ"ד):

יצר הרע

מימי הירדן

רבי יעקב דוד מרדומסק זיע"א

הצילני מיד המתדמה לי כאחי

הצילני נא מיד אחי מיד עשו כי ירא אנכי אתו וגו'. שמעתי מכ"ק אדמו"ר מאלקנסנדר זצלה"ה שפרש פסוק זה, שיעאע"ה בקש מהקב"ה, הצל אותי ממי שרוצה להיות אחי ובאמת הוא עשו הרשע. ובכה בכי גדול כשאמר פרוש זה:

מאכל

שם משמאל

רבי שמאל מסוכטשוב זיע"א

סיוע משמים למוסר נפש בזיהרות מתולעים במאכלים

בשם כ"ק אדמו"ר הגאון מהרי"מ זצלה"ה מגור, דבר התולעים השכיחים בימי הקיץ במאכל ומשקה, שאדם שניחא ליה באמת ליחנק באכילתו ולא יבלע אחד מהם, שוב אין מזדמנים לפניו ונצל מהם (וישלח תרע"ו):

אחדות

מבשר טוב

רבי בן-ציון מביאלא זיע"א

הנפרד מהאחדות מאבד את כחו והיצר נלחם עמו

שמעתי מפ"ק כ"ק אדמו"ר זצוקלה"ה, שאמר: שתכף שנתר יעקב לבדו, מיד יאבא איש עמו, נתאבק עמו שרו של עשו, כי כשהאדם לבדו הריהו מאבד את כחו ותקפו (בין אדם לחבירו עמ' רעה):

גאווה

עבודת ישראל

רבי ישראל מקוזניץ זיע"א

המתנשא הוא ממלכין דמיתו

ידוע מספר רבנו רבי דב בער זצ"ל, כי כל אדם אשר מתנשא רוחו בקרבו לאמר, אני למדן ואני עובד ה', הוא ממלכין דמיתו ומאנין תבירין רח"ל, והתקון הוא ע"י שם מ"ה, לדעת כי 'מה הוא' זולת שפע הבורא ב"ה (ד"ה ואלה המלכים):

גשמיות

תורת אבות

רבי משה מידנר זיע"א

התעסקות בגשמיות לשם שמים מגן ומסוכר על האדם

ויעקב נסע סתה. כשאדם עוסק בדר"א וכונתו לשם שמים, שגייע עי"ז נח"ר למעלה, נעשה לו סכר ומקוץ, (ואם לא חלילה, נעשה מזה מסך הפבדיל) וזהו נסע סתה:

הכנה

עטרת תפארת ישראל

רבי ישראל מבוהופולי זיע"א

מעלת ההכנה אף שהתפלל בלי התלהבות

השי"ת חפץ הוא לזכות את ישראל תמיד, ורצונו שיהיה עכ"פ ההתחלה מאתנו וכו' ומקבל מהאדם ההכנה ורעותא דלבא וכו' לתורה או לתפלה או לאיזה עובדא, אף שאח"כ עושה העובדא או התורה והתפלה בלי שום התלהבות, עכ"ז נתקבל ברצון

וזהו הפרוש הפנימי במאמר רז"ל (כ"ב קכג) 'שהיו הכל אומרים שני בנים לרבקה ושתי בנות ללבן, הגדולה לגדול והקטנה לקטן, דמצד עבודת לאה שהיא בחינת עבודת בעלי תשובה, הרי היא שיכת להתזיר עשו למוטב, מה שאין בן רחל שענינה עבודת הצדיקים.

דיוק דברי רש"י על פי הנ"ל

וזהו מה שכתב רש"י על שם יציאתה נקראת בת לאה, שאף היא יציאת היתה, והינו לפי שתכונה זו של דינה לפעל בחוץ, באה לה בירשה מלאה, להייתה 'בת לאה', שתכן עבודתה היא בחוץ, להפך את הרע שבחוץ לטוב.

אלא שכפי שענין זה הוא במקורו, אינו בגלוי כל כך, ולכן לא רצתה לאה לפל ביד עשו, מה שאין בן כשבא בפרוט ובהתחלקות אצל השבטים, אזי מתגלה תכן עבודה זו דיציאה, העבודה העשית בעלי תשובה (חלק לה עמ' 151 ואילך):

ויהיו בני לוטן חרי והימים ואחות לוטן תמנע (לו כב)

פתוחי חותם

רבי יעקב אביחצירא זיע"א

כיון שרודף אדם אחר הגאווה מבטל תפלות ומצוות

הנה כתבנו ש'לוטן' הוא אותיות 'נוטל', וזהו תחלת גרוי יצר הרע באדם, שמתחיל לטל הכלי העולם ולהתעסק בהם. וכשנותן לב להתעסק בהכלי העולם מונע עצמו מתפלות ומפיוצא, וכשנכנסים בלבו תאוות העולם מתנחם על התפלות והמצות שהיה עושה בראשונה, וכמו שאמר רבתינו זכרונם לברכה (קידושין מ): בתוהה על הראשונות.

וזהו שאמר ויהיו בני לוטן, דהינו, אלה הפעולות היוצאים מנטילת והתעסקות בהכלי העולם, כשנכנסים בלבם תאוות העולם בא לו חרון אף על שלא היה מקדם לזה רודף אחר תאוותו, ותוהה על המצות הראשונות שהיה עושה. וזהו חרי והימים, דהינו בא לו חרון אף על מצות הראשונות שהיה עושה ותוהה עליהם, וזהו והימים, לשון תמיהה.

וכיון שהתחיל לטל תאוות העולם ולהתעסק בהם, זה גרם לו מניעת המצות, וזהו ואחות לוטן תמנע, כלומר, נטילת והתעסקות בתאוות העולם הוא סבת מניעתו מעשות מצות, דזה תלוי בזה, דאם רדף אדם אחר תאוות העולם, ממילא מתבטל מהמצות:

מחשבה

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א
בטול המחשבות מרומם כבוד הבורא
וכל אשר יגבר איש על מחשבתו לבטל
המחשבות זרות פזה מתרומם כבוד
הבורא ב"ה (ד"ה אלקי אבי):

עבודת ה'

באר משה

רבי משה אלנקים בריעה קוֹז'ניץ זיע"א
ואביתה תהלה מקרובי גושי חמר
עקר התפארת של הבורא ית' בפני צבא
מעלה, הוא מהגופות של אישי
ישראלים, שהגם שהם מלפשים בחמר גם
ועבה המושכם ומנעם מעבודתו ית', עכ"ז
הם מתגברים על החמר בכל עז פהם ועובדים
עבודתו יתברך כראוי (ד"ה וישלח):

בת עין

רבי אברהם דב מאברוטש זיע"א
יתקדם ממדרגה למדרגה ולא בפעם
אחת
ורנח תשימו בין עדר ובין עדר וגו', הינו
כשמתחיל איש הישראלי לעבד את
ה' ילך לאט לאט ממדרגה למדרגה, ולא
ילך בפעם אחת למדרגה הגדולה:

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א
אלהי נכר - דברים שעושה האדם

להנאתו

הסרו את אלהי הנכר אשר בתכם וכו',
כל מה שהאדם עושה להנאת עצמו
הוא עבודת גלולים רח"ל:

עשירות

קדשת לוי

רבי לוי יצחק מברדיטשוב זיע"א
העובד את בוראו מתוך עשרו יש לו
תענוג גם בעולם הזה
כל העשירים כלם הם מלאים יגון ואנחה,
כאשר אנו רואים בחוש העיו ואין להם
עולם הזה. אמנם אותם העשירים העובדים
את בוראם מתוך עשרם, יש להם תענוג
מתוך עשרם (ד"ה מי לך):

צדיקים

תפארת שלמה

רבי שלמה מרדומסק זיע"א
הודיה לה' שגרא את הרה"ק
מברדיטשוב זיע"א

שמענו אומרים בשם הרה"ק מלבלין
זללה"ה, שהיה אומר שלקח פנאי
לעצמו ששה עשר שנים בכל יום שעה אחת
לתת שבת והודיה להבורא ב"ה אשר ברא
הצדיק הקדוש הרב בעל קדשת לוי זללה"ה
(ד"ה ולמקנהו):

שבת

אמרי אלימלך

רבי אלימלך מגרודזיסק זיע"א

בשבת האמונה היא במדרגת הרגשה
טעם והארה בהתפעלות עצומה

יש בחינת אמונה במדרגה גבוהה, כמו בשבת
שנשפע בחינת הארה העליונה בלב
האיש הישראלי, שמרגיש גדל הקדשה
וההארה ברגשת קדש ובהתפעלות עצום,
ואז בא לבחינת אמונה בהרגשה וטעם בבחינת
אמת בחינת פנים (פרשת וישלח):

שמירת עינים

באר משה

רבי משה אלנקים בריעה קוֹז'ניץ זיע"א
שמירת העינים על ידי יראה אמתית
כשיש לו להאדם היראה השלמה מפניו
ית"ש, הוא ירא מלהסתכל בעיניו
במקום האסור, ועוצם עיניו מראות ברע,
והוא נזהר ונשמר בגדל השמירה מעלה
מהסתכלות וכו', וכזה מביא גדל ההדור
והיפי בהעינין עלאין קדישין (ד"ה כי יפגשך):

שפע

זרע קדש

רבי נפתלי מרופטיץ זיע"א
עם ההשפעה הגשמית נשפע גם יראת
שמים

שמעתי מפי אדמו"ר מלובלין שאמר,
שהוא מתפלל על אדם שינשפע
לו עשירות ובהשפעה זו נשפע גם יראת
שמים, כי שפע המקום ב"ה נכלל מפל טוב,
וכשהקב"ה משפיע לאדם טובה יש בתוכה
כל מיני טובות אפלו יר"ש (פרשת וישלח):

אוצרות גאוני הדורות

גזור גזרות טובות לבוא על ישראל למטה
אז תקף ומיד גילה אחר גילה בפנים
העליון של יעקב, ותמיד אותו הפנים צהל
ושמח עד שנתקנים אותן הגזרות טובות
בישראל למטה, וכן חלילה להפוך, וזהו
'גל יעקב' פני העליון, מתי ישמח ישראל
למטה, יעקב הוא סימן לבניו הן לרעה
והן לטובה, כך הוא לשון המדרש פכתבו
ויכשמועו [וכו'].

וכאן נאמר בפרשה ויירא יעקב מאד
פרש רש"י שמא יהרג, ויצר לו
אם יהרג הוא את אחרים, ואם פן ממה
נפשך היה יעקב בעצבון, אם יהרג אותו
או יהרג אחרים, אכל באמת אם היה בידו

צחות ומצחצחות על פי המדרש אשר
הובא בכתבי הרב הקדוש האר"י ז"ל על
פסוק 'גל יעקב ישמח ישראל', איתא
במדרש הגם לא מצאתי זה המדרש בפוס
לא בשוחר טוב ולא בילקוט גדול וקטן,
ולא בתנחומא ולא ברבה, עם כל זה לא
ראיתי אינו ראיה, ודברי פה קדוש אמת
הוא ודברי קדשו אמת.

וזה לשון המדרש: 'גל יעקב ישמח
ישראל' (תהלים יד ז), גל ישמח יעקב
או גל ישמח ישראל מבעי ליה, אלא
אימתי ישמח ישראל למטה בעולם הזה
כשיגל יעקב למעלה, דיוקנין של יעקב
חקוק בכסא הכבוד של מעלה, כשהקב"ה

וישלח יעקב מלאכים לפניו אל עשו אחיו
(לב ה)

שתי ידות

רבי אברהם חזקוני זצ"ל
שליחות המלאכים לדמותו של יעקב
החוקה בכסא הכבוד
יש לדקדק במקרא הלזה, ומה היה
מקרא חסר כשהיה אומר וישלח
יעקב מלאכים אל עשו אחיו ולא היה
כתוב 'לפניו', אמנם מלת 'לפניו' מה בא
ללמדנו, ולכאורה מיתר הוא.

ולפום ויהטא טרם בואנו לתכן הפרשה,
נראה לעניות דעתי לפרש בדרך

בעושה מעשה עמך. אבל מזה יצא לנו קושיא גדולה, דאם פן שהם רשעים כמותו, למה פחד יעקב אבינו ע"ה שמא יהרגם, כמו שכתב רש"י ו"ל ויצר לו שמא יהרג אחרים, כיון שהם רשעים, ויהרי אמרו ו"ל (ברכות נח.) הבה להרגך השכם להרגו.

ואפשר שיעקב אבינו ע"ה פחד שמא יצאו מהם לעתיד איזה גרים, וכמו שפרש רש"י ו"ל על פסוק (שמות ב י) וירא פי אין איש עתיד לצאת ממנו שיתגזר, והצדיקים פוחדים אפלו מדבר שהוא מטר מן הדין, ואפשר שזה רמז רש"י ו"ל שמא יהרג את אחרים, ורצונו לומר מלת את רומז מה שעם אחרים, שהם גרים שייצאו מהם.

ואפשר כמאמרם ו"ל (גיטין נו.) שרבי מאיר ע"ה הוא מבני בניו של הקן שהוא מזרע עשו, וזהו את אחרים הוא רבי מאיר ו"ל שנקרא בגמרא בשם אחרים פנודע, ורצונו לומר שאם יהרג לעשו לא יש ממי יצא רבי מאיר ע"ה.

קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך כי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות (לב יא)

בנין דוד

רבי דוד דב מייזלש זצ"ל

בנס המפרסם אין מנכין מהזכיות

וצריך באור דכיון שאמר בעצמו קטנתי מכל החסדים איך התפלל שוב הצילני נא מיד אחי, ולמה הקדים לומר קטנתי וגו'.

ונראה, דהנה פסק הרמ"א בשלחן ערוך (או"ח סי' תרפב ס"א) שכח על הנסים בברכת המזון, כשמוציא להרחמן יאמר הרחמן הוא יעשה לנו נסים ונפלאות וכו'. והתבואות שור (בכור שור שבת כא:) חולק, דאין להתפלל שיעשה לו נסים, והביא ראיה מהא דאמרין בגמרא (ברכות ס.) היתה אשתו מעברת ואמר יהי רצון שתלד אשתי זכר הרי זו תפלת שוא, משום דאין מזכירין מעשה נסים.

אמנם הישועות יעקב (או"ח סי' תרפב סק"ב) מתרין, דהא דאין להתפלל שיעשה לו נסים, משום שאמרו חז"ל (שבת לב.) העושין לו נס מנכין לו מזכותיו, ולפי זה יש לומר דעל גס נסתר אין להתפלל, כיון שיש פאן נכיון זכות, אמנם כשהנס מפרסם שהפל מפירין פי מאת ה' היתה זאת, ועל ידי זה נקדש שמו יתברך בעולם, אדרבה נתוסף לו זכות חדש מה

ואשלחה להגיד לאדני למצא חן שלא תאמר שנתקומו ברכות אבא.

תולדות שלמה

רבי שלמה טייטלבוך זצ"ל

קיום המצות במחשבה

פרש רש"י גרתי לא נעשיתי שר וחסוב, איך פדאי לשנא אותי על ברפת אביך שברכני הוה גביר לאחיד שהרי לא נתקמה פי. דבר אחר גרתי בגימטריא תרני"ג, כלומר תרני"ג מצות שמרתי, עכ"ל. כבר האריכו המפרשים בכנות דברים אלו לאיזה צרך היתה להודיע זאת לעשו ששמר תרני"ג מצות, ויהי יוסף לשנא אותו פי כן דרך הרשעים לשנא את עובדי השם.

אמנם הדבר יוכן בהקדם לפרש מה שיש לתמה במה שאמר תרני"ג מצות דוקא, ועוד איך אפשר זאת הלא כמה מהמצות ששכיכים רק בארץ ישראל ולא בחוץ לארץ, וישנם בכהנים מה שאינו בישראלים וכדומה מה שישנו בזה ולא באחר. ולא יתכן לפרשו כי אם מה שאמר תרני"ג מצות שמרתי הינו במחשבת השתוקקות מתי שתבוא לידי ואקיימה, ואם נאנס ולא עשה מחשבה טובה הקב"ה מצרפה למעשה.

ומעתה מוכן היטב במה שהצרך להודיעו תרני"ג מצות שמרתי, פי מזה הוכח לדעת דאזלינן בטר מחשבה, ואם פן אין מקום לשנא אותו בשביל הברכות שברכו אביו, שהרי מחשבות יצחק היה שמברך את עשו, ועל ידי זה לא נתקמה בו, הגם דראויים היו להתקיים מצד עצמן. **אמנם** כל זה לא היה רק לפי שנתנת דעתו של אותו רשע, אבל באמת אפלו אי ניזיל בטר מחשבה בדין הוא שתגיע ליעקב, כיון שמחשבות יצחק היה לברך את הבכור, ויעקב היה הבכור.

וישבו המלאכים אל יעקב לאמר באנו אל אחיד אל עשו וגם הלך לקראתך וארבע מאות איש עמו וירא יעקב מאד ויצר לו (לב ז-ח)

יאמר שאול

רבי שאול נחמאי זצ"ל

יראתו של יעקב מהגרים העתידים לצאת מזרעו של עשו

אפשר רמז עמו דומים אליו ועושים כמעשיו, כמו שאמרו רז"ל (ב"ק צד:) על פסוק (שמות כב כז) ונשיא בעמד'

הבררה, שיעקב יברר לעצמו למי שיהרג את חברו, בודאי שיברר שהוא יהרג לאחרים ולא שאחרים יהרגו אותו.

אבל ברוך היודע מי יהרג את מי, שמא חס ושלום יבוא עשו ויהרג את יעקב, ואם פן לפי זה יותר טוב לבוא ליעקב בפיוסים על עשו מלבוא אתו עמו למלחמה, ומי יגלה עפר מעיני יעקב להודיע דבר אמת וצדק אם יבוא עם עשו במלחמה, או אם יבוא עמו במענה רף להשיב חמה של עשו. וכדי לידע ידיעה אמתית אי אפשר לידע לו פי אם על ידי פניו העליון, הוא דמות דיוקנו של יעקב החקוקה בכסא הכבוד כנ"ל.

וזה שאמר הכתוב וישלח יעקב מלאכים לפניו דיקא, לפניו שלעצמותו, דהינו דמותו החקוקה בכסא הכבוד, ומשם יודע האמת אם יהרג את עשו אחיו או חלילה להפך, על פן הצרך הכתוב לכתב לפניו לרמוז לנו הענין שאמרנו.

כה תאמרנו לאדני לעשו כה אמר עבדך יעקב עם לבן גרתי ואחר עד עתה. ויהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה ואשלחה להגיד לאדני למצא חן בעיניך (לב ט-י)

שנות חיים

רבי חיים חזן זצ"ל

שליחת פיוס לעשו שעשרו של יעקב אינו בזכות ברכת יצחק אלא בגין שמירת מצותיו יתברך

עם לבן גרתי ותרני"ג מצות שמרתי, ולא למדתי ממעשיו הרעים. שיש לדקדק פי מה לו לעשו הרשע אם שמר המצות או לא, ומה רוח יש ליעקב באמירה זאת לאחיו [וכו'].

אפשר לומר במה שהקשה בעל נחלת יעקב בפרוש רש"י ו"ל, וזה לשונו: וקשה איך יתישב לפרוש זה ויהי לי שור וחמור, ועוד קשה דהא פונת השליחות היה להכניע לפניו, כה אמר עבדך יעקב, והיאך גרה את עצמו כשאמר ליה ששמר תרני"ג מצות.

ונראה דכל עקר שליחות יעקב לעשו היה להפיס ולפיסו על הברכות שברכו אביו איך לא נתקומו בידו, ואם אמור יאמר עשו דודאי לא לחנם יש לו צאן ופקר ועבדים ושפחות, לזה אמר עם לבן גרתי ותרני"ג מצות שמרתי, וזהו הסבה ויהי לי שור וחמור וכו', שאם היה מברפת אבא היה מן השמים או מן הארץ, אלא ודאי שאינו מברפת אבא אלא דבר אחר, והוא בשביל זכותי ששמרתי מצותיו יתברך,

הוא את עשו מה טוב ומה נעים, דהבא להרגך השכם להרגו, ולמה נתירא יעקב מזה.

ובימי חרפי אמרתי דבר, ואחר זמן מצאתי אותו בפרוש ידי משה על המדרש, והוא פי רבקה אמנו נביאה היתה, והיא אמרה (כו מה) 'למה אשפל גם שניכם יום אחד', ועל זה נתירא יעקב שאם אפלו הוא ינצח וינהרג את עשו, מתפחד על עצמו שמה יבוא אחד מן השוק וינהרגו בו ביום, שכן היתה נבואת רבקה, ועל זה ייירא יעקב וכו'.

וזה נראה לעניות דעתי פונת הכתוב הצילני נא מיד אחי מיד עשו שלא נהרגני, ולא עלי בלבד אני מתירא פי ירא אנכי אותו גם כן שלא אהרגנו, הטעם הוא פן יבוא מי שיבוא והפני אם על בנים ואתה אמרתה היטב היטב עמך.

ויקח מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו (לב)

אמרי יעקב

רבי יעקב מאיר לייבנאט זצ"ל

סובבם של הבהמות להיות בחלקו של עשו

פרש רש"י ז"ל 'בידו' ברשותו. ואפשר לפרש לפי עניות דעתי 'בידו' ממש, על פי המקראות במלכים (א' יח כה-כו): 'ויאמר אליהו לנביאי הבעל בחרו לכם הפך האחד וגו' ויקחו את הפך אשר נתן להם וגו', ואמרו רז"ל בדברי אגדה (ילקוט מלכים א' רמז ריד) והובא שם ברד"ק, כי כשבחרו את הפך האחד וכאו לקחת אותו לא יכלו לזוז אותו ממקומו, עד שאמר לו אליהו לך עמכם, אמר לו הפך לאליהו אני וחברי יצאנו מבטן אחד ונדלנו באבוס אחד, הוא עלה לחלק האל תברך שמו ושם האל יתקדש עליו, ואני עליתי לחלק הבעל להכעיס את בוראי. אמר לו אליהו לך עמכם, כשם ששמו של הקב"ה מתקדש על זה שעמי כף מתקדש עליך, אמר לו לך אתה יועצני, איני זז ממקומי עד שתמסרני בידם, הלא הוא דכתיב 'אשר נתן בידם'.

וכאפן זה אפשר לפרש ביעקב אבינו ע"ה, בעת שהלך אל המקנה לקח מהם מנחה לעשו לא רצו לילך ממקום טהור מתחת רשות יעקב אבינו ע"ה למקום טמא לעשו הרשע לכנס לרשותו, וזאת הנה לטובת הדורות הבאים אחריו כמו שהביאו ז"ל, לזאת מסר יעקב אבינו ע"ה כל אחד ואחד בידו לעבדיו,

אחיות, אין לי בזה ענש לפי שבמקלי עברתי את הירדן הזה ואחרי עברי הייתי לשני מחנות, וזה שאמר 'ועתה' הייתי לשני מחנות כשהייתי בחוץ לארץ, אם כן הצילני נא מיד אחי מיד עשו פן יבוא והפני אם על בנים מחמת זה.

ועוד יש לי תרוץ אחר שאין בידי עון, דעל פי הדבור שאני להעמיד י"ב שבטים, ואתה אמרת, על פיך עשיתי להעמיד י"ב שבטים, ושמתני את זרעך כחול הים, ולא סגי בלאו הכי.

דובב שפתי ישנים

רבי יוסף בנבנשתי די טייגנבא זצ"ל

יעקב חשש מעשו משום שאחר את נדרו

יש להתבונן, מדוע חשש יעקב שיבוא עשו ויבהו "אם על בנים" דוקא. ויתבאר בהקדים את הגמ' בשבת (לב:), 'תניא רבי נתן אומר, בעוון נדרים מתה אשה של אדם, שנאמר "אם אין לך לשלם למה יקח משכבך מתחתידך" (משלי כב, כו). רבי אומר, בעוון נדרים בנים מתים כשהן קטנים, שנאמר "אל תתן את פיך לחטיא את בשרך ואל תאמר לפני המלאך כי שגגה היא למה יקצף האלהים על קולך וחבל את מעשה ידיך" (קהלת ה, ה), איזה הם מעשה ידיו של אדם, הוי אומר בניו ובנותיו של אדם'.

והנה, כאשר יצא יעקב לחרן, נאמר "וידר יעקב נדר" (בראשית לב, יב), ואחר את נדרו (ע"י ב"ר פא, ה), ועל כן חשש שמא מחמת שאחר את נדרו, יוכל עשו לפגוע במשפחתו. וזהו שאמר הכתוב "פן יבוא והפני אם על בנים", ר"ל שחשש יעקב שיהיה עשו במשפחתו, מחמת עון אחר הנדר. (באריכות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

הצילני נא מיד אחי מיד עשו פי ירא אנכי אותו פן יבוא והפני אם על בנים (לב יב)

זנות הרבים

רבי יצחק פרחי זצ"ל

יראת יעקב מנבואת רבקה למה אשפל גם שניכם יום אחד'

ויש לדקדק דתורה ליה למימר 'פי ירא אנכי ממנו פן יבוא' וכו'. ואפשר לומר בהקדים מה שאמרו רז"ל (ב"ר ע"ב) על פסוק 'ויירא יעקב מאד ויצר לו', דרשו רז"ל 'ויירא' שמה ינהג, ויצר לו שמה ינהג הוא את עשו, דיש לדקדק אם ינהג

שעל ידו יתקדש שם שמים בעולם, ועל זה מתר להתפלל שיעשה לו נס.

וזהו באור הכתוב (בראשית טו א) 'אל תירא אברם אנכי מגן לך שכרך הרבה מאד', הינו שלא יתירא מכח נכיון זכיות בגס דמלקמת המלכים, שהרי הפל יודעין שאנכי מגן לך ונתקדש שמי, על כן שכרך הרבה מאד, עכ"ד.

והנה כתב רש"י ז"ל 'כי במקלי עברתי את הירדן, נתן מקלו בירדן ונקרע, עוד פרש רש"י 'במקלי', לא הנה עמי לא כסף וכו' רק מקלי לבד. ולפי האמור יש לומר דשני הפרושים כחדא אזלי, כי בשעה שנקרע הירדן הנה עם מקלו לבד ואם כן הנה נס נסתר, וזה שאמר קטנתי מפל החסדים ומפל האמת פי במקלי עברתי את הירדן בדרך נס, והייתי אז עם מקלי בלבד כשני הפרושים, ואם כן לא יצא מזה קדוש השם, על כן אני מתירא שנתמעטו זכיותי.

אבל ועתה הייתי לשני מחנות, אם כן שפיר יהיה קדוש שם שמים בפניהם אם תעשה לי נס, ולא תמעטו זכיותי, ועל כן אני מתפלל על מעשה נסים הצילני נא מיד אחי מיד עשו.

פי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות. הצילני נא מיד אחי מיד עשו פי ירא אנכי אתו פן יבוא והפני אם על בנים. ואתה אמרת היטב איטיב עמך ושמתני את זרעך כחול הים (לב יא-יג)

ריח שדה

רבי שמעון דויד זצ"ל

התר נשואי לאה ורחל ליעקב

יש לדקדק במה שאמר 'פי במקלי עברתי את הירדן הזה ועתה הייתי לשני מחנות', כיצד נמשך מזה מה שאמר אחר כך 'הצילני נא מיד אחי', ומה ענין זה לזה. ועוד במה שאמר 'אתה אמרת היטב איטיב עמך', מאי תבת 'אתה', והיאך יקשר עם הקודם.

אמנם יש במדרש שאמר יעקב אבינו, תאמר שהוא [עשו] בא עלי מכח אסור שתי אחיות, והרמב"ן כתב דכיצד יעקב אבינו נשא שתי אחיות שעתידה תורה לאסרם, ותרוץ דהאבות מה שקימו התורה דוקא בארץ, אבל בחוץ לארץ לא. והרב מהר"ש יפה כתב דעל פי הדבור שאני להעמיד ממנו י"ב שבטים.

זה שאמר אם תאמר שבא עלי עשו מחמת שיש בידי עון אסור שתי

יעקב לעשו, הם וולדותיהם וולדות וולדותיהם.

ומובא בירושלמי כתבות (פ"ה ה"ז), על מה שיעקב שלח לעשו מכל מין ומין מספר שונה של זכרים ומספר שונה של נקבות, 'אמר רבי אלעזר, פדרף הארץ שלח לו'. כלומר, כפי הנצרך שיפרו וירבו. ונראה, שהוא מהטעם האמור, שהרי הם וולדותיהם וולדות וולדותיהם עתידים לחזור לו, לכן יעקב דקדק לשלח לו כפי הנצרך לכה.

ובזה יובן הפסוק "קח נא", "נא" פרושו 'עתה' (כפי שתרגם כאן אונקלוס 'ענין', ועי' שפתי חכמים דברים ג, כה), והיגו שרמזו יעקב לעשו, שנותן לו את המנחה רק לעת עתה, אף עתידה היא לחזור אליו לימות המשיח, ולכן גם אמר "את ברכתך", לרמז שהמנחה ששלח יעקב לעשו, עדין היא שיכת ליעקב, וכן מה שיפרו וירבו עד ביאת המשיח, כל הברכה הזאת תחזור למלך המשיח בעת הגאולה. (באדיבות 'מכון חכמי ספרד' נתיבות)

ויאמר יעקב וגו' ולקחת מנחתי מידי וגו' קח נא את ברכתך אשר הבאת לך כי חנני אלהים וכי יש לי כל ויפצר בו ויקח (לג י"א)

אות לטובה

רבי נסים אבטאן זצ"ל

מתנה על מנת להחזיר

יש לדקדק בדברי יעקב "קח נא את ברכתך", שלכאורה היה צריך לומר 'קח נא את מנחתי', וכמו שאמר לפני כן "ולקחת מנחתי מידי", ומדוע שנה ואמר "ברכתך".

ויובן בהקדים את דברי המדרש (ב"ר עה, יב), עתידים אמות העולם להחזיר למלך המשיח את כל המתנות שנתן יעקב לעשו, שנאמר "מלכי תרשיש ואיים מנחה ישיבו" (תהלים עב, ט), 'ביאור' לא נאמר אלא "ישיבו", ששיבו את כל המתנות ששלח

וזהו מן הבא בידו שכל אחד ואחד מסר יעקב אבינו ע"ה מידו ממש לעבדיו כמו שנתבאר.

ויאמר עשו יש לי רב אחי יהי לך אשר לך (לג ט)

אהל משה

רבי משה ב"ר זצ"ל

לעתיד לבוא כל הדורות ישבו למלך המשיח

איתא במדרש רבה (בראשית עה יב) שכל אותן הדורות שנתן יעקב לעשו עתידין להחזיר לו למלך המשיח לעתיד לבוא, ענין שם. וזה שאמר יהי לך אשר לך, 'יהי' לשון עתיד, רצה לומר שעתיד שאחזיר לך את הדורות האלה, ואם פן מה בצע בלקיחת הדורות האלה, ואם בשביל להפגיס מאותן הדורות לעת הזאת שאני בחסר מעוני, על זה הקדים לומר יש לי רב.

מעשי צדיקים

על הפסוק הנאמר אצל יוסף 'וימצאהו איש', מפרש רש"י שזה גבריאאל, לכאורה תמוה הדבר, מה נשתנה 'איש' הנאמר אצל יעקב מ'איש' הנאמר ביוסף.

אבל עתה הדבר מחור, על האיש שהגיע ליעקב מספר כי לאחר שנאבק עמו כל הלילה, פנה אליו יעקב בבקשה קטנה שיברך אותו והלה השיב, 'שלחני כי עלה השחר', צריך אני לומר שירה ולהתפלל, איש כזה הוא בודאי שרו של עשו.

אולם אצל יוסף מספר, 'וימצאהו איש והנה תעה בשדה וישאלהו האיש לאמר מה תבקש', הוא רואה אדם תועה בשדה ומציע לו עזרתו, איש זה הוא גבריאאל, כי הוא דוחה את שירתו ותפלתו, כדי לעזר לאדם התועה בדרך ונזקק לעזרה. (ערים ואמהות בישראל)

ויאמר אליו מה שמך ויאמר יעקב (לב כז)

הביא מחבר את ספרו לפני רבי אייזל חריף זצ"ל שיחנה דעתו על חבורו, ואף נקב שם חבורו, 'ויאמר יעקב', ענין הגאון בחבור ואמר, "אכן שם נאה ומקוון".

"מדוע דוקא השם", תמה המחבר, ורבי אייזל השיב, "בוא ואסביר לך,

כבר בימי נעוריו לתלמיד חכם גדול, אחר גלה למקום תורה, להלברשטאט, בה קנה לקחה של תורה מפי רבי צבי הירש חריף.

בנו רבי ישעיה ברלין זצ"ל שכהן כאב"ד ברסלויא מתארו כאריה דבי עילאי וחד מחסידי קמאי, העיד עליו שהיה גאון מיחד בדורו, וכי היה לו יד ושם בכל החכמות ואין דבר נעלם מאתו, רגיל היה לעורר ביחוד על אהבת ישראל ועל גמילת חסד, והיה מקים את המדות הללו בגופו כעסקו לטובת נצרכים.

כאשר פרצה בפרשבורג דלקה בחנותו של אחד מנוכדי הקהלה והוא יצא נקי מנכסיו, יצא רבי לייב השכם בבקר לבית אחד מפרנסי הקהלה ובקשו להצטרף אליו לדבר מצוה, לדפק על דלתי נדיבים ולאסף תרומות לעזרתו של הנשרף.

"אבל", אמר הפרנס הנדחה שזה עתה נעור משנתו, "הלא עוד מעט נאחר זמן קריאת שמע ותפלה, גלף תחלה לבית הפנסת, ואחר התפלה נתייעץ פדת מה לעשות".

ענהו רבי לייב, "עתה מוכנים לי דברי רש"י המבאר בפסוק 'ויאבק איש עמו', שהאיש הוא שרו של עשו, ואלו

וישלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו ארצה טעיר שדה אדום (לב ז) ברש"י, מלאכים ממש.

בני עירה הגיעו להתלונן בפני הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א על רבם היושב סגור ומסגר בחדרו על התורה ועל העבודה, ואינו נחלץ לעולם לעזרת בני העירה להיות להם לעזר וסיוע בעת מצוקתם.

כשפגש הרבי באותו רב, הוא פתח ושאל אותו, נאמר בתורה שיעקב אבינו שלח מלאכים לעשו, ואמרו חז"ל שהם היו מלאכים ממש, כל כך למה, הכי חסרים היו ליעקב עבדים שילכו בשליחות הזו, שהוא נצרך להטריח לזה מלאכים.

בעוד הרב עומד תמה על הקושיה, נענה רבי בונם ואמר, "תשמע ואגיד לך, כדי לעשות טובה ליהודי, מן הראוי להטריח אפלו את המלאכים בעצמם". (חסידים מספרים)

וינתר יעקב לבדו ויאבק איש עמו עד עלות השחר (לב נד)

בין תלמידי החכמים שבפרשבורג היה רבי לייב ברלין זצ"ל בנו של רבי מרדכי מוכיח, הוא התחנך בבית אביו בפרשבורג, שם שקד על למודיו ונתפרסם

לאֲזַנִּי הַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר, עֲנֵה שְׁכֵנְרָאָה הַלֵּה גַם עִם הָאָרֶץ, כִּי הוּא בְּוֹדָאֵי כְּבֹר חֶשֶׁב עַל הַדְּבָר בְּעֶצְמָם יוֹם הַכַּפּוּרִים, וּבְעִבּוּדָה זָרָה נֶאֱמָר כִּי מַחְשְׁבָה רָעָה הַקּוֹב"ה מְצַרְפָּה לְמַעֲשֵׂה (מִדְּוִשׁוּן ל:ט), אִם כֹּךָ נֶחֱשֵׁב עָלָיו שְׁכָר הַשְׁתַּמָּד בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים.

לְיָמִים הַתְּמַנָּה אוֹתוֹ מְשַׁמֵּד לְשִׁמְשׁ כַּמְּנָה עַל הַצְּנֹזֹר הַרְאִשִׁי מִטַּעַם הַמְּשַׁלָּה עַל כָּל סַפְרֵי הַיְהוּדוֹת וְעוֹד, וְעַד הַיּוֹם נִתְּן לְרֵאוֹת סַפְרִים שֶׁנִּכְתְּבוּ בָהֶם שְׁנֵדָפְסוּ בְּאִשׁוּרוֹ, אֲבָל אֵת סַפְרֵי הַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר לֹא הִרְשֵׁה לְהַדְפִּיס, וְהִיא אוֹמֵר שְׁצַר לוֹ עַל שְׁבַעֲטֵיו נַעֲשֶׂה הַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר רַבִּי, כִּי עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה זֶה הִתְפָּרַס גָּדֹל קִדְשָׁתוֹ. (אהל נפתלי)

וַיִּשָׂא יַעֲקֹב עֵינָיו וַיֵּרָא וְגו' וַיַּחֲזֵק אֶת הַיְלָדִים (א)

אחר הַסְּתַלְקוֹת הַרַה"ק הַשְּׁפַת אֲמַת זִיע"א, כְּשֶׁהִגִּיעַ הַגָּאוֹן הַחֲסִיד רַבִּי בֶּן צִיּוֹן מֵאוֹסְטְרוּבְּוֹה זצ"ל בְּפַעַם רֵאשׁוֹנָה לַחֲצַר הַקֶּדֶשׁ בְּגוֹר, לְפָנָיו חָג הַשְּׁבוּעוֹת הַרְאִשׁוֹן לְהַנְהִיגַת בְּנוֹ הַרַה"ק הַאֲמֵרִי אֲמַת זִיע"א, פֶּתַח הַרְבֵּי וְאָמַר לוֹ.

מוֹנָא בְּמִדְרַשׁ פְּרַשְׁת וַיִּשְׁלַח (בר"ע טז ז), עַל יַעֲקֹב אֲבִינוֹ שֶׁנִּסָּה לְטַפֵּס עֲצוֹת כִּיצַד לְפִיס אֵת עֵשׂוֹ הַמִּתְקַדֵּם לְעִבְרוֹ עִם אַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ, וּלְכַסּוֹף אָמַר שְׁכָל אֶחָד יִדָּאָג לְעַצְמוֹ, וְהַמְדַרְשׁ אֵף מוֹסִיף עַל כֹּךָ בְּמִשְׁלַל.

'אָמַר רַבִּי לִוִי, אָרִי כַּעַס עַל הַבְּהֵמָה וְהַחֲמִיָּה, הַתְּאֲסַפּוּ הַחַיּוֹת וְאָמְרוּ מִי יִלְךְ וַיִּפְסֹס, אָמַר הַשּׁוֹעֵל בּוֹאָ עִמִּי, יֵשׁ לִי שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מְשָׁלִים לְפִיס בָּהֶם, וְהַחַיּוֹת הַסְּכִימוּ לְדַבְּרֵיו, הַלֵּךְ מַעַט וְנַעֲצַר, שְׁאֵלוּהוּ מֵה אָרַע, וְהוּא אָמַר שְׁכַחְתִּי מֵאָה מְשָׁלִים, אָמְרוּ לוֹ דִּי בְּמֵאֲתִים.

הַמְּשִׁיךְ הַשּׁוֹעֵל בְּדֶרֶךְ לְאַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ עוֹד מַעַט, וְשׁוֹב עִמָּד, שְׁאֵלוּ מֵה קָרָה, וְהוּא עֲנָה, שְׁכַחְתִּי עוֹד מֵאָה, אָמְרוּ לוֹ גַּם בְּמֵאָה דִּי, כְּשֶׁהִגִּיעַ לְשַׁעַר הַמֶּלֶךְ אָמַר, שְׁכַחְתִּי אֵת הַכֵּל, אֵלָּא כָּל אֶחָד וְאֶחָד יִכְנֹס וַיִּפְסֹס עַל נַפְשׁוֹ.

הַאֲמֵרִי אֲמַת הוֹסִיף וְהַסְּבִיר, הִרִי מִלְּכַתְחַלָּה לֹא הָיָה בְּפִי הַשּׁוֹעֵל אֶפְלוֹ מְשַׁל אֶחָד, אִם כֵּן מֵה הָיְתָה חֲכָמְתוֹ שֶׁל הַפֶּקַח שְׁבַחֲחִית, הִכִּי בְּכֹךָ שֶׁהַצְּלִיחַ לְהוֹלִיכֶם שׁוֹלֵל, אֵלָּא חֲכָמְתוֹ הָיְתָה בְּכֹךָ שֶׁקָּרַבְּם אֶל הַמֶּלֶךְ, לוֹלִי הַשּׁוֹעֵל לֹא הָיָה מַעֲזִים לְהַתְקַרֵּב בְּאִשְׁרֵי יָדְעוּ כִּי אִין לָהֶם בְּמֵה לְרַצּוֹתוֹ, אֲבָל עֲכָשׁוֹ שְׁכָר מְצָאוּ אֵת עַצְמָם סְמוּךְ לְאַרְמוֹן הַמֶּלֶךְ, בְּלִית בְּרָרָה בְּקֶשׁ כָּל אֶחָד עַל נַפְשׁוֹ.

וּבְנֵי מִשְׁפְּחוֹתֵיהֶם לְבַחֵן אֵת הַדִּירָה, הָיָה פּוֹתַחִים אֵת הַדְּלֵת, וְנִכְנָסִים אֶל הַבַּיִת, וּמִיָּד נִסִּים הַחוּצָה. לֹא הָיָה לְכֹךָ כָּל הַסְּבִר הַגִּיּוֹנִי, כִּי הָיְתָה זוֹ דִּירָה יָפָה וּמְרוֹחַת.

לְאַחַר זְמַן סָפְרוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׁיבוֹת שְׁנוֹתָרוּ בּוֹיִלְנָא, כִּי מִיָּד אַחַר שְׁעִזֹּב הָרַב מְבַרִּיסק אֵת הָעִיר הִגִּיעַ קֶצֶין לְבַחֵן אֵת הַדִּירָה, וְהַחֲלִיט לְהַתְּגוֹרֵר בָּהּ. (אורחות חסידיך)

עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת גִּיד הַנֶּשֶׁה אֲשֶׁר עַל כַּף הַיָּרֵךְ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי נִגַּע בְּכַף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּגִיד הַנֶּשֶׁה (אב לב)

בְּפְרַשְׁת וַיִּשְׁלַח שְׁבַת הַרַה"ק הַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר זִיע"א בְּעִיר שְׁעֵנְדִישׁוֹב, וּבְעִיר שְׁבַת קִדְשׁ אַחַר הַצְּהָרִים קָרָא שְׁנִים מִקְרָא מִתּוֹךְ סֵפֶר תּוֹרָה כְּדַרְכּוֹ בְּקִדְשׁ, מְעַטֵּר בְּטָלִית וּבַתְּפִלִּין מִתּוֹךְ הַתְּלַבּוֹת עֲצוּמָה.

כְּאֲשֶׁר הִגִּיעַ לְפְרַשְׁת גִּיד הַנֶּשֶׁה אֶל הַפְּסוּק 'עַל כֵּן לֹא יֵאָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵת גִּיד הַנֶּשֶׁה', הַתְּלַבָּה בְּיֹתֵר וְרַקַּע בְּרַגְלָיו עַד שְׁכָל בֵּית הַמְּדֻרָשׁ רָעַד, אוֹתָהּ עַת נִכַּח בְּבֵית הַמְּדֻרָשׁ חֲתוּן הָרַב דְּמֵתָא שְׁהִיָּה אַבְרָם עֲלוֹי וְהַתְּלַבָּה בְּלוֹבוֹשׁ חֲסִידִי מְלֵא, וּשְׁמוֹ יוֹסֵף טַאָרְלֵר, וְהוּא נַעֲנָה בְּדֶרֶךְ הַלְצָה, "יֵשׁ לָנוּ מִזֵּל שְׁהַמְּלֵאָךְ לֹא נִגַּע לוֹ בְּקִצָּה הַחֲזָה, כִּי אִזְ הָיָה נֶאֱסָר עֲלֵינוּ לְאָכַל אֵת הַחֲזָה".

הַאֲנָשִׁים שְׁעַמְדוֹ סָבִיבוּ פְּרָצוּ בְּצַחוֹק רַם, אֵף נִבְהָלוּ לְרֵאוֹת כִּי מִיָּד נִתְּפַרְכְּמוּ פְּנֵי הַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר, הוּא הַחֲוִיר מִפְּחַד וְהַפְּסִיק בְּאֲמַצֵּעַ הַקְּרִיאָה לְשֵׁאל מֵה אָרַע, מִשְׁאֲמָרוּ לוֹ עַל הָאֲבָרָה שְׁאֲמַר אֵת דְּבָרֵי הַבְּדִיחוֹתָא, נַעֲנָה וְאָמַר, "מְבַטְחִי שִׁישְׁתַּמַּד בְּיוֹם כְּפוּר".

מִיָּד אַחַר גְּמַר הַקְּרִיאָה יָצָא הַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר לְבֵית חוֹתְנֹו שֶׁל הָאֲבָרָה, הוּא רַב הָעִיר, וְשֶׁם בְּבֵית חוֹתְנֹו כְּבֹר הָיָה בְּכִיּוֹת וְיִלְלוֹת, חֲשׂוֹף עֲנָן וְעֶרְפֵּל, בְּשִׁמְעֶם אֵת דְּבָרֵי הַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר, הוּא פָּנָה אֶל הָרַב וְאָמַר, "בְּאֵתִי לֹמַר לָךְ שֶׁתְּשַׁתְּדֵל שְׁבַתְךָ תִּתְּגַרֵּשׁ מִרְשַׁע זֶה".

הַחוֹתְנָן הַתְּחִיל לְהַמְלִיץ בְּעַד חֲתָנּוּ, כְּבֹר יֵשׁ לוֹ שְׁנֵי יְלָדִים מִמְּנָה וְלֹא כֵּן חֲלִילָה לְדַבֵּר רַע, רַק שְׁהָאֲבָרָה מִטְבָּעוֹ אוֹהֵב לֹמַר מִלִּי דְּבָדִיחוֹתָא, הַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר עֲנָה לוֹ, "אִם אֵינְךָ רוֹצֵה עוֹד תִּתְּחַרֵּט עַל כֹּךָ", וְנִפְנָה וְהִלֵּךְ לְדַרְכּוֹ.

בְּמוֹצָאֵי יוֹם כְּפוּר יָצָא אוֹתוֹ אַבְרָם לְשַׁמְד, וְלְאַחַר מִכֵּן אָמַר, "אֲמַנְנָם הַשְׁתַּמְדִּיתִי, אֲבָל לֹא בְּיוֹם שֶׁהַבְּנֵי יִשְׁשַׁכָּר קָבְעוּ, בְּיוֹם הַכַּפּוּרִים", כְּשֶׁהִגִּיעוּ דְּבָרָיו

בְּתוֹרָה כְּתוּב 'וַיֹּאמֶר אֵלָיו מֵה שְׁמַךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, בְּלִי לְהוֹסִיף מִלָּה נוֹסֶפֶת, אֵף אֵתָה שֵׁם סַפְרֵךְ וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב, מְבַלִּי לֹמַר וְלוֹ מִלָּה אַחַת. (תולדות רבי אייזיל חריף)

כִּי שְׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְעַם אֲנָשִׁים וַתּוֹכַל (לב נח) **בַּתְּקוּפּוֹת** מִלְּחַמַּת הָעוֹלָם הַשְּׁנִיָּה נוֹהַג הָיָה הַשְּׁלִטוֹן הַקּוֹמוֹנִיסְטִי לְהַחְרִים דִּירוֹת בְּעִיר וְיִלְנָא לְטוֹבַת קֶצֶין הַצָּבָא וְהַפְּקִידִים הַבְּכִירִים, כְּשֶׁהוּא מַעֲבִיר אֵת הַמִּשְׁפָּחוֹת לְדִירוֹת חְלוּפִיּוֹת מְחוּץ לְעִיר. **דִּירָה** שְׁהִיָּתָה כְּלוּלָה בְּרִשְׁמִיָּה שֶׁל הַצָּבָא הַקּוֹמוֹנִיסְטִי, עֲמִדָּה לְמַבְחָן תְּמִידִי בְּפָנָיו כָּלֵל קֶצֶין הַצָּבָא, וְכַאֲשֶׁר הָיָה אֶחָד מֵהֶם בּוֹחֵר לְהַתְּגוֹרֵר בָּהּ, הָיָה עַל בְּעִלְיָה לְפַנּוֹתָהּ וְלַהַעֲמִידָה לְרִשְׁוֹתוֹ תּוֹף אַרְבָּעִים וּשְׁמוֹנֶה שְׁעוֹת.

בַּעַת שְׁחֲזַר בְּנוֹ שֶׁל הָרַב מְבַרִּיסק רַבִּי יַצְחָק זָאָב סוֹלוֹבֵיבִיץ זצ"ל מִבֵּית הַמְּדֻרָשׁ, לְבֵית אֲבִיו שְׁגָלָה בְּאוֹתָהּ עַת לְוִילְנָא, רָאָה עַל הַשְּׁלַחֵן הוֹדְעָה, כִּי דִירָה זוֹ נִכְלָלַת בֵּין הַדִּירוֹת הַנִּתְּנּוֹת לְבַחֲרִיה בִּיְדֵי קֶצֶין הַשְּׁלִטוֹן.

הַרַב מְבַרִּיסק הוֹדִיעַ לְבָנוֹ כִּי הוֹדִיעוּ לָהֶם עַל דִּירָה חֲלִיפִית מְרַחֶקֶת קִילוֹמֶטְרִים מוֹיִלְנָא, וְכִי הַבַּת כְּבֹר נִגְשָׁה לְרֵאוֹתָהּ, וְהָבִן הַתְּחִיל לְחַשֵּׁשׁ וְלָרַעַד מֵה יְהִיָּה, הִכִּי נִצְטָרֵךְ לְעִזּוֹב אֵת וְיִלְנָא הַמַּעֲטִירָה.

הָיָה זֶה בְּיוֹם שְׁלִישֵׁי שֶׁל פְּרַשְׁת 'וַיִּשְׁלַח'. הָרַב מְבַרִּיסק נִגַּשׁ לְאַרוֹן הַסְּפָרִים, הוֹצִיא חֲמֵשׁ בְּרָאשִׁית, וְאָמַר, "יַעֲקֹב בּוֹרַח מַעֲשׂוֹ וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ הַהוֹלִכִים עִמּוֹ, לְאַחַר שֶׁנֶּאֱבַק עִם שָׂרוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ נֶאֱמַר לוֹ, 'כִּי שְׂרִיתָ עִם אֱלֹהִים וְאֲנָשִׁים וַתּוֹכַל'. מְסַבִּיר רַש"י, 'עִם עֵשׂוֹ וְלָבֹן'.

נִשְׁאָלַת הַשְּׁאֵלָה, הֲלֹא מֵאֲבָקוֹ עִם עֵשׂוֹ עֲדִינוּ לֹא הִכְרַע וְהוּא מִמְּשִׁיךְ וְרוֹדֵף אַחֲרָיו עִם אֲנָשָׁיו, וּמִדּוּעַ כְּבֹר נֶאֱמַר לוֹ, 'שְׂרִיתָ עִם אֲנָשִׁים', אֵלָּא, הַסְּבִיר הָרַב מְבַרִּיסק, כָּל מֵה שִׁיָּאָרַע, לֹא נִקְבַּע כְּאוֹן, אֵלָּא לְמַעֲלָה, אִם מִנְּצַחִים לְמַעֲלָה, כְּבֹר מְבַטַּח הַנְּצַחוֹן גַּם לְמַטָּה בְּעוֹלָם הַזֶּה.

כַּעַתָּה, אַחַר שֶׁהַצְּלִיחַ יַעֲקֹב לְגַבֵּר עַל שָׂרוֹ שֶׁל עֵשׂוֹ, כְּבֹר הִכְרַע כָּל הַמֵּאֲבָק עִם עֵשׂוֹ עֲצָמוֹ גַּם כֵּן. אִם כֵּן אִפּוֹא אִין לָנוּ מֵה לְפַעֵל כְּאוֹן, צָרִיךְ לְפַעֵל רַק לְמַעֲלָה, לְהַתְּפַלֵּל שְׁדִירְתָנּוּ לֹא תִלְקַח, וְאִזְ אִין מֵה לְפַחַד".

הַעֲדִירוּ בְּנֵי הַמִּשְׁפָּחָה, כִּי בְּמִשְׁךְ אוֹתָם יָמִים הִגִּיעוּ מִסְפַּר פְּעֻמִּים קֶצֶין

עלול הוא לעבר כליל מעולם זה לעולם אחר.

בעת שבקש אחד מחסידיו העשירים בשם רבי נטע פרנס לבנות עבורו בית מפאר עם מקוה ובית מדרש צמודים, סרב לו כשהוא מנמק זאת בדרך צחות, "כתוב בתהלים (מלה ט) 'בית ישאל ברכו את ה', בית אהרן ברכו', 'בית הלוי ברכו', ואלו ביראי ה' לא כתוב 'בית', מכאן שליראי ה' אין צורך בבית.

ארע פעם שהלכו כמה מחסידיו שלא בידיעתו, וסכמו עם קב"ל לבנות עבורו חוילה מפארת עם בית מדרש במרפז העיר, כאשר נודע לו, קרא לקב"ל והודיעו כי אינו מסכים ונמוקו עמו, "כבר הכנתי לעצמי דירה שמה, והפנה אצבעו כלפי שמים, כי זה כמה נכסוף נכספתי לחזות בגעם ה' ולבקר בהיכלו". (בלגת אט)

ויצב יעקב מצבה על קברתה הוא מצבת קברת רחל עד היום (לה כ)

בליל ל"ג בעמר בעת שהיה מגיע הרה"ק רבי דוד מלעלוז זיע"א למירונו, הוא כמעט ולא היה אמר תהלים במערה, ורק היה רוקד בשמחה כמעט כל הלילה.

כשהגיע לקבר רחל אמנו ע"ה וראה יהודים אוכלים במקום התפלה, הדבר ולא מצא חן בעיניו והוא שאל מדוע אוכלים בתוך המערה ולא מחוצה לה, ענה לו אחד הסועדים כי אמא נהנית לראות את הילדים שלה אוכלים, והרבי נהנה מהתשובה, הוא כבר לא אמר אז תהלים רק חזר על דבריו ואמר, "אמא רוצה לראות איך בניה אוכלים".

פעמים היה רבי דוד נוסע לערוך סעודת מלוה דמלכה במערת קבר רחל אמנו, והיה רוקד הרבה במקום, כן אמר כי אם רוצים לנסע לחברון, יש לנסע קדם לקבר רחל, אל האמא, ואחר כך לאבות הקדושים אשר בחברון.

כשהגיע אליו יהודי לקבל ברכת פרה"ק טרם צאתו לארצות הברית, הורה לו רבי דוד שילך תחלה לקבר רחל אמנו, שהבטח לה (ימיה לא טז) 'ושבו בנים לגבולם', כדי שיזכה לחזר לארץ הקדש, האיש צית לדברי הרבי, ואחר שהיה פארבעים שנה באמריקה, זכה לחזר לארץ הקדש. (אוצר ישראל)

פסת נגר ועליה רשומה כתבת בקרבת מקום, ושאלתי אולי הם יודעים היכן עלי לרדת, "כמוכון", צהלו "עליך לרדת בתחנה הקרובה, גם אנחנו הולכים בכיוון ההוא".

עדיף היה להם לשדד אותי ברחוב חשוף, מאשר ברפכת הצבורית בה היו אנשים נוספים ולא נתן לשער את המהומה שאולי תפרץ במקום, הקרון נעצר, כלנו עמדנו ממקומות הישיבה שלנו, ונתתי להם את הכבוד לרדת ראשונים לפני.

ברגע האחרון התמהמהתי מעט, אז נסגרו הדלתות האוטומטיות, ואני נשארתי ברפכת המתרחקת פטור לגמרי מענשם של אלו, מנסה לחשב מה עובר כעת במחשבתם על טרפם שהמק מידם.

"שמא" הנכם סבורים שזו המצאה שלי", הפטיר הרב מפוניבז' בחיוף, "את התחבולה הזאת למדתי מיעקב אבינו, כאשר עשו הציע לו 'נסעה ונלכה', השיב יעקב 'עבר נא אדני לפני עבדו, ואני אתנהלה לאטי עד אשר אבא אל אדני שעירה'. (הרב מפוניבז')

ויסע יטראל ויש אהלה מהלאה למגדל עדר (לה כא)
כל ימיו השתמש רבי רפאל ברוך טולידנו זצ"ל רבה של מקנס שבמרוקו מרכישת דירה לעצמו, ותמיד בקש להתגורר במעון שכור, גם כשאחד מבניו שהיה בעל אמצעים התכוון להקים בית מגורים עבור משפחתו, מחה בו רבי רפאל ברוך ואמר, "הלא תדעו שאנו מבני בניו של יונדב בן רכב אשר השאיר צואה לזרעו אחריו (ימיה לה ז) 'ובית לא תבנו' וגו' כי באהלים תשבו כל ימיכם', חלילה לך מהפך את צואתו". (קדוש וברוך)

בכל עת היה הרה"ק רבי משה יחיאל הלוי אפשטיין מאזורוב זצ"ל בעל אש דת שמח בחלקו, למרות כל אשר עבר על ראשו בימי חייו, שכמה מצאצאיו נפטרו על פניו בצעירותם, ושני נשותיו, תמיד היה בשמחה.

בעת שעלה לארץ הקדש, נרכשה עבורו דירה קטנה ביותר, אך הוא סרב להחליפה באחרת מרווחת יותר, אף שגם בית מדרשו נקבע באחד מחדרי הדירה המצומצמת בלאו הכי, כאשר אחד מבני משפחתו הרבה לבקש ממנו שייסכים לעבר לדירה מרווחת וגדולה יותר, השיב כי בעת שאדם עובר מדירה לדירה,

סיים הרבי ואמר ברב ענותנותו, "ראיתי שנסתלק אבא זכרונו לברכה, ונשארו דור תלמידי חכמים וחסידים, הסכמתי להם ואמרתי הנני עכשו אומר אני, כל אחד ילך ויפס על עצמו". (ראש גולת אריאל ח"א עמ' קמב)

כי חנני אלקים וכי יש לי כל (לג יא)

כתב הגן איש חי זצ"ל, מעשה בשני שכנים, האחד עשיר מפלג, בעל צאן ובקר שדות וכרמים, שלחנו שלחן מלכים, ודירתו נאה ומרווחת, אך בשרו רזה מאד ותש כח, ולעמיתו שכנו, בעל מלאכה צורך בכסף, אין בידו כדי לרכש בשר לילדיו בימות החל, ביתו ריק ממטלטלים צר וקטן, אבל בריא ופניו שמחות בכל עת.

פגש העשיר בשכנו העני ושאל מדוע השני בינינו, והוא השיב לו, מפני שאתה בטבעך כעסן ורגזן, והפעם מכחיש בשר האדם ומחליש כח הגוף ומזיקו הרבה, ועוד, כי אתה טבעך בעל תאוה וחסדנה וגם יש בלבך קנאה רבה, לכו כל ימיה מכאובים.

תמיד תהיה מזלזל וטרוד, רודף אחר הממון ואי אפשר שתשיג כל תאוותך, על כן מרח שתהיה מלא אנחות וצער אשר יכלו בשרך וכחי, ואיך תהיה לך בריאות הגוף מהמאכל אשר תאכל, היות ומדות אלו אשר בקרבך, מכלות כחך ובשרך.

אני מצד טבעי ומזגי נוח הרבה, אין לי כעס ורגז אפלו בדבר שראוי לכעס בו, וגם יש לי מדת ההסתפקות ושמח בחלקי, מעט אשר לפני אני רואה אותו הרבה מאד ואיני מתקנא באחרים, לכו אני תמיד בריא, בזכות המנוחה התמידית שלי. (בן יהוידע - מידושיין)

יעבר נא אדני לפני עבדו ואני אתנהלה לאטי לרגל המלאכה אשר לפני ולרגל הילדים עד אשר אבא לאדני שעירה (לג יד)

ספר רבי יוסף שלמה בהנמן זצ"ל ראש ישיבת פוניבז', בעת שנסעתי ברפכת התחתית בעיר ניו יורק, הקיפה אותי לפתע חבורת פרחחים כושים שהפרכת פניהם הראתה שהם מתכננים לתקוף ולשדד אותי, טבעת העברניים התהדקה סביבי, ולא ידעתי מה לעשות.

פתאום צץ רעיון במח, שלפתי מן הכיס

פרשת וישלח

מפני יעקב אחיו

ביקש יעקב לישב בשלוה - ביקש הרה"ק רבי יעקב אריה מראדזימין זיע"א לשבת בשלוה לאחר נישואיו עם הרבנית הצדקנית מרת חיה, בתו של הנגיד הנודע רבי בעריש מריטשוואל, שתורה וגדולה התאחדו על שולחנו, בהיותו איש חי ורב פעלים, תלמיד חכם מופלג, בר אוריין ובר אבהן, וגם סוחר מצליח שההצלחה האירה לו פנים. קפץ עליו רוגזו של המלחמה שחילקה את פולין לפיסות רבות, ותהפוכותיה הורידו את רבי בעריש מנכסיו.

כבר בזמן אירוסיו הבטיח רבי בעריש לחתנו המופלג בתורה ובחסידות, רבי יעקב אריה, כי יתמוך בו בכל יכולתו. רבי בעריש אמר לחתנו כי יעניק לו "קעסט" ויאפשר לו לאכול על שולחנו כל ימי חייו, למען יוכל לעלות ולהתעלות בסדרי לימודיו מבלי שטרדות העולם הזה יפריעו את מנוחתו.

רבי בעריש נתן לחתנו חדר מיוחד בעליית ביתו המרווח, ושם היה יושב והוגה בתורה עד שלא פסק פומיה מגירסא. במשך רוב שעות היום והלילה יושב היה החתן הדגול, רבי יעקב אריה, על התורה ועל העבודה בעליית גג זו, שם היו לו ספרים רבים, ושוקד על משנתו עד שנעשה בקי נפלא בכל מקצועות התורה.

לא ארכו ימי שלוותו של רבי יעקב אריה עד שמן השמים ניסו אותו בנסיון העוני. ראו כי בנסיון העושר עמד יפה, וביקשו לנסותו גם בנסיון העוני. עננים שחורים עלו ובאו על ארץ פולין שאיבדה את עצמאותה וחולקה בין המדינות השכנות. הפריצים והאצילים הרבים ששלטו בפולין הפכו באחת לעניים ולחסרי כל, ורבי בעריש שהיה סוחר עימם ומהם עשה את הונו, מצא את עצמו מול שוקת שבורה.

טטרי חוב שהחזיק בידו על סכומים עצומים שהתחייבו לו הפריצים, הפכו להיות לראויים לצור על פי צלוחיתו, השקעות שונות ומגוונות נעלמו כאילו לא היו, ואילו הוא עצמו נותר חייב לרבים שנתנו בו את אמונם והפקידו אצלו את כספם. למרות שרבי בעריש יצא נקי מכל נכסיו ובשופי יכול היה לטעון שהכספים שהופקדו בידו התאדו ונעלמו, לא נתן לו יושר לבו לעשות כן. עמד רבי בעריש ומכר את ביתו ואת כל רכושו, כדי שיוכל להחזיר לאחרים את כל הכסף שנתנו בידו.

בתחילה לא היה מודע רבי יעקב אריה לכל אשר מתרחש סביבו. רבי בעריש עצמו העלים מחתנו את הצרה הצרורה אליה נקלע, וגם בני המשפחה נהגו כמותו, והכל כדי שלא לצערו ושלא לגרום לו עגמת נפש. אולם ההכרח לא יגונה, ובאותה שעה שרבי בעריש

נאלץ להודיע לחתנו כי עליו לפנות את החדר בעליית הגג, כיון שהבית נמכר לכסות את החובות הענקיים לנושים, הבין רבי יעקב אריה את המצב לאשורו.

באותו רגע נענה רבי יעקב אריה והודיע לחתנו כי הוא מוותר לו על כל ההתחייבות אליו, וכי מכאן ואילך יהא סמוך על שולחן עצמו. מני אותו היום החל רבי יעקב אריה לחיות חיי לחץ ודחק, העניות קנתה שביטה בביתו הדל, ולעתים קרובות לא היה באפשרותו לתת לחם לפי הטף. רבי יעקב אריה התנשא כארי מול נסיון העוני ועמד בו בגבורה: המשיך לעבוד את השם בשמחה ולהגות בתורה יומם ולילה.

סיפרו כי אחד שראה את רבי יעקב אריה מכסה את ראשו בעלים של כרוב, לרוב עניו, שאלו: האם אין כבוד תורתו מתבייש בעניות מופלגת זו שנפלה בחלקו?! נענה רבי יעקב אריה ואמר בעוז ובגבורה: וכי מפני מה יש לי להתבייש בה, כלום אינה שלי היא?! האם גנבתיה חלילה ממישהו?!

תושבי ריטשוואל ידעו להעריך היטב את האוצר היקר והכלי המפואר השוכן בקרבם, וכאשר הזדמנה לידם שעת הכושר, הם מיהרו להיאחז בה. היה זה כאשר משרת הרבנות בעירם התפתה, ופרנסי העיר מיהרו להגיש בפני רבי יעקב אריה כתב רבנות ולהזמין לעלות על כסא הרבנות בעירם.

רבי יעקב אריה אכן קיבל הצעה זו והתמנה להיות רבה של ריטשוואל, אלא שעדיין לא בא אל המנוחה ואל הנחלה. באמת אמרו: עשרה קבין של עניות ירדה לעולם - תשעה מהם נטלה ריטשוואל. תושביה אביונים מרודים היו, ובקושי היו מסוגלים לכלכל את בני ביתם. כמובן שכסף רב כדי להחזיק את רבם בכבוד, לא היה להם. כך שהמשכורת שקצבו לרבם, סכום של שלשה גילדן לשבוע, לא הספיק עבורו אפילו לחיים של עוני ממש.

מחוסר ברירה נאלצה הרבנית הצדקנית לחגור בעוז מתניה ולעסוק בעבודת כפיים כדי לפרנס את משפחתה, מבלי להפריע לבעלה בעסק תורתו. הייתה הרבנית מסתובבת בשוק עם קדירות חרס פשוטות למכירה, כך גם הייתה משכירה עצמה לעבודות כביסה בבתיים של אנשים אחרים, ולעתים גם הייתה מוכרת את מעט החלב שחלבה מהעז שהייתה במעונם, וכך היה באפשרותה להאכיל את ילדיה המבקשים לחם.

חסיד מובהק היה רבי יעקב אריה לרבו הגדול הרה"ק רבי שמחה בונם מפרשיסחא זיע"א, וגם לימים רבים כאשר עלה על כסא ההנהגה כרועה נאמן ומנהיג הדור כאדמו"ר

בראדזימין, והיה מזכיר מפעם לפעם את דברי קדשו של רבו, היה אומר בהתרגשות עצומה בזה הלשון: "הרבי הקדוש, הרבי שלי", ומיד היה נעמד מכסאו ומכריז באימה ופחד: "הרבי ר' בונם". וכך, בעודו עומד, היה אומר את דבר התורה של הרה"ק מפרשיסחא, כפי שזכה לשמוע בשעתו מפי קודשו של רבו. רק אחרי שרבי יעקב אריה סיים לומר את דברי רבו הגדול היה חוזר לשבת על מקומו.

שבועות וחדשים רבים היה רבי יעקב אריה מסתופף בצילא דמהימנותא בחצר קדשו של רבו הגדול בפרשיסחא, אלא שבד בבד היה רבי יעקב אריה גם זוכה, מפעם לפעם, שהרה"ק מפרשיסחא יבוא לבקר במעונו. היו ביקורים אלו מתרחשים כאשר הרה"ק מפרשיסחא היה נוסע ממקום למקום והיה עובר בסמוך לריטשוואל, או אז היה סר אל מעונו הדל ופורס בשלומו.

היה זה באחת הפעמים שהרה"ק מפרשיסחא הגיע אל ביתו של הרה"ק רבי יעקב אריה ומצא אותו יושב בחצר ביתו כשפניו להבים ועיניו משוקעות באותיות הקטנות של הספר הקדוש 'עץ חיים' אשר חיברו רבינו חיים ויטאל ממורשת תורת רבינו האריז"ל. הבית עצמו לא היה כי אם בקתת קרשים, דלה ועלובה עד מאוד. הבקתה הייתה מחולקת לשניים: חלקה האחד למגורי רבי יעקב אריה ובני משפחתו וחלקה השני נועד עבור העז החולבת ממנה הייתה הרבנית חולבת את מעט החלב.

בחצר הייתה סוכת נצרים קטנה, בתוכה ישב רבי יעקב אריה, כשבידו האחת הוא מנענע את תינוקו הקט בעריסה, כדי להרגיעו מן הבכי, ובידו השנית הוא חופן מעט שחת עבור העז שקיפצה לצידו. סולמו היה מוצב ארצה, בשני ידיו היה עוסק בעניינים ארציים, אך ראשו מגיע השמימה - במוחו ובלביו היה רבי יעקב אריה דבוק בעולמות העלונים.

כלל לא הבחין רבי יעקב אריה בכניסתו של רבו לבקתה. עיניו היו שקועות בספר הקדוש, מנותק ומובדל מהבלי העולם הזה. עד שאחד ממלויו של הרה"ק מפרשיסחא נגע בקצה שרולו והסב את תשומת לבו לאורח החשוב שהגיע לבקר אותו. כיון שראה רבי יעקב אריה את רבו הגדול עומד עליו, מיד קפץ ממקומו ביראת הכבוד וביראת הרוממות.

באותו רגע הביט הרה"ק מפרשיסחא ברבי יעקב אריה ובביתו הדל ויקרא בקול נרגש: "מה טובו אהליך יעקב". לאחר רגע הוסיף הרה"ק מפרשיסחא ואמר לתלמידו: הנה מסתובב אתה כאן בדירתך בת החדר האחד, בשעה שמזומנת לך דירה נאה עם שמונה חדרים מרווחים...

לקראת סיום ביקורו בחנות נפלו עיניו על זוג כפפות שניצבו על מדף בפאתי החנות. הרים רבי לייב שרה'ס את הכפפות ואמר: הנה זה אכן סחורה! אך עם זאת עדיין אין זה עבורי לקנותה! עם סיום הביקור הפלאי בחנות נפרד רבי לייב שרה'ס בלבביות מהמארחת, הודה לו על הטוב והחסד שעשה עמו, בירכו לשלום ולברכה, ונסע להמשך דרכו.

באותה שנה השתוללה מלחמה באזור זה, ובעיר קוזניץ נכנסו חיילים מופקרים ושללו את כל אשר בעיר. החיילים הלכו מבית לבית ומחנות לחנות ובזזו ככל אשר חפצו. מכל החנויות שבעיר, רק חנות אחת ניצלה מנחת זרועם של החיילים הבוזזים - חנותו של המארחת. זו שרבי לייב שרה'ס ביקר שם. הם אכן היו בחנות, אלא שהסחורה לא מצאה חן בעיניהם. הם שוב ושוב אמרו: אין זו סחורה עבורנו. דבר אחד ויחיד לקחו הבוזזים: את זוג הכפפות שעל זה אמר רבי לייב שרה'ס כי זה אכן סחורה.

המשיך הרה"ק מפרשיסחא ואמר: **ידע אני מאיזה מקום בתורה לקח רבי לייב שרה'ס לעשות את הפלא הזה. מהפסוק האחרון האמור בסוף פרשת וישלח (בראשית לו ו): 'וַיִּקַּח עֶשָׂו אֶת נָשָׁיו וְאֶת בָּנָיו וְאֶת בְּנֹתָיו וְאֶת כָּל נַפְשֹׁת בֵּיתוֹ וְאֶת מִקְנֵהוּ וְאֶת כָּל הַהֲמָתוֹ וְאֶת כָּל קִנְיָנוֹ אֲשֶׁר רָכַשׁ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיֵּלֶךְ אֶל אָרֶץ מִצְרָיִם וַיַּעֲבֹד אֶחָיו.'**

אכן, למרבה הפלא, גם השלטונות לפתע לא חשקו בסחורה זו של 'ריטשוואל' והודיעו כי הם מבטלים את התוכנית לעקירתה ולפינוי תושביה.

את הסמיכות בין הפסוק האחרון של פרשת וישלח לתחילת פרשת וישב הסביר הרה"ק רבי צבי אלימלך מדינוב זיע"א בספרו 'אגרא דכלה' (פרשת וישב): דרש, למה נאמר 'וישב יעקב, כנ"ל, דכתיב בזעקן יצילוך קבוציך וכו', כינוסו וכינוס בניו הצילו מיד עשו, רצונו לומר, דכתיב בעשו 'וילך אל ארץ מצרים יעקב אחיו, ומה עשה לו? אמר הכתוב 'וישב יעקב, - 'יש"ב' הם י"ב צירופי הוי"ה הנרמזים בי"ב שבטי ישורון, כל אחד צירוף אחר, ממילא יעקב הכולל את כולם כשישב עם בניו, על ידי זה ניצול מיד עשו בתפילתו. שאמר רז"ל, מפני מה מתפללים ואינם נענים, מפני שאין יודעין להתפלל בשם, (היינו שאינם יודעים לכונן הצירוף של השם השייך לזה הזמן לזאת התפלה) שנאמר אשגבהו כי ידע שמי יקראני ואענהו וכו' (תהלים צא יד), וזהו 'בזעקך' כשזעקת בתפילה 'יצילוך קבוציך', מה שנתקבצת עם כל הבנים, י"ב שבטים מרמזים ל"ב צירופים, על ידי זה ניצל מעשו וכו', וזה שמסיים והחוסה בי ינחל ארץ, ב"י דייקא י"ב צירופים, ינחל ארץ נחלת י"ב שבטים, והבן.

ריטשוואל כי השלטונות מבקשים לפנות את העיירה ולעקור את כל תושביה למקום אחר. השלטונות מסיבותיהם שלהם, אם מחמת סלידת כביש ענק ואם מכל סיבה אחרת, גמרו בדעתם והחליטו כי העיירה ריטשוואל ניצבת במקום אסטרטגי עבורם, וכי נחוץ להעבירם משם.

חיל ורעדה אחזו בתושבי ריטשוואל אובדי העצות. אנשים במיטב שנותיהם יאלצו לעזוב את העיירה בה נולדו, בה התפרנסו ובה גידלו את ילדיהם, ויוכרחו לחפש להם מקום אחר. הם לא ידעו להיכן ילכו וכיצד ימצאו את פרנסתם במקום החדש אליו יגיעו. השלטונות היו אטומים כתמיד והודיעו כי בתאריך זה וזה יהרסו כל בתי העיירה כולה, ללא כל יוצא מהכלל.

עתה שהרה"ק מפרשיסחא הגיע לעיירה, הייתה זו הזדמנות כדבר בעתו להיכנס אל הרבי ולבקש ממנו כי יפעל בדבר ישועה ורחמים להסיר מהם גזר דין קשה זה ולבטלו כליל. התארגנה משלחת של נכבדי העיירה שהגיעו אל הרה"ק מפרשיסחא ובשם כל בני העיירה סיפרו לו את גזירת השלטונות וביקשו כי יעתיר לביטולה.

משיימו הללו את דבריהם, פתח הרה"ק מפרשיסחא וסיפר להם מעשה נפלא מהרה"ק רבי לייב שרה'ס, אשר במהלך נדודיו על פני הערים והעיירות, עבור המטרות הנשגבות בהם עסק, הגיע גם לעיר קוזניץ, אלא שהוא ביכר שלא יכירוהו. הוא שמר על אלמוניות מוחלטת, ונתן לאנשים את התחושה כי הוא סוחר עצים גדול, המוליך ומושיט את העצים למכירה על מי נהר הוויסלה.

האיש שאצלו בחר רבי לייב שרה'ס להתאכסן הרגיש כי אורחו אינו עוד אדם מהשורה. הליכותיו המרוממות הוכיחו כי הוא איש מעלה מרומם מעם. המארחת חשד כי מדובר בצדיק נסתר, אחד מל"ו הצדיקים שבדור, שמבקש להסתתר לבל יכירו בו. כיון שכן חשב המארחת מה יש ביכולתו לעשות כדי לזכות לברכתו של צדיק נסתר זה.

כאשר התכונן רבי לייב שרה'ס לעזוב את קוזניץ ולצאת לדרכו, ניגש אליו המארחת בהכנעה וביקשו שיואל לקנות דבר מה בחנותו. כוונתו של המארחת הייתה שהאורח הפלאי, הצדיק הנסתר, ישהה בחנות ויתיר בה ברכה נאמנה. רבי לייב שרה'ס הכיר טובה למארחתו, והלך אל חנות הטקסטיל שהייתה בבעלותו של המארחת.

עם כניסתו לחנות התבונן רבי לייב שרה'ס בעינא פקיאח על כל הסחורה שבחנות. לאחר מכן החל מהלך ברחבי החנות, ממדף למדף, החזיק את הסחורה ואמר בנעימה של ביטול: "אין זו סחורה - אין זו סחורה", כאילו הסחורה אינה מוצאת חן בעיניו והיא אינה סחורה מתאימה עבורו לקנותה.

היה רבי יעקב אריה אומר: החל מאותו הרגע שבו רבו התארח בצל קורתו והשמיע דיבורי קודש אלה בדחילו ורחימו, נתעלה האוויר שבחדר ונזדכך המקום עד מאוד, עד שהיה מרגיש בחלל החדר קדושה מיוחדת ומרוממת של בית הכנסת... מני אותו היום והלאה, קבע רבי יעקב אריה מקום לתפילתו, תפילת מנחה שלו, באותו חדר דל שזכה לקדושה עליונה.

לימים, כאשר הציעו לרבי יעקב אריה את הרבנות בעיר ראדזימין, הוא סירב בתחילה. טעמו ונימוקו היה עמו, שכן לא רצה לעזוב את החדר הקדוש שנתברך מפי רבו וזכה לקדושה מיוחדת. ידוע ידע כי חדר שכזה לא ימצא לו בראדזימין. משנודע דבר סירובו לרעיו הדגולים, הרה"ק החידושי הרי"מ זיע"א והרה"ק רבי ישעיה מושקאט מפראגה זיע"א, והם ידעו כי נכון הדבר שישתקע בראדזימין, השתדלו הם בדבר, עשו מה שעשו, ורבי יעקב אריה ניאות לעלות לכהן פאר כרבה של ראדזימין.

עם קבלתו את נזר הרבנות, קיבל הרה"ק מראדזימין משכורת נאה מהקהילה העשירה, ועוד הוסיפו ונתנו לו דירה מכובדת עם שמונה חדרים, בדיוק כאשר צפה לו מקדם הרה"ק מפרשיסחא.

באותו ביקור של הרה"ק מפרשיסחא בריטשוואל, עמדה הרבנית בירכתי ביתה והייתה בוכה לפניו על המצוקה והעוני שבביתם. הרבנית אמרה כי הקושי הוא כמעט בלתי נסבל. תלמידי הרה"ק מפרשיסחא שנכחו במקום הוסיפו וסיפרו להרה"ק מפרשיסחא על סבלה הרב של המשפחה הקדושה ועל מאמציה של הרבנית הצדקנית לפרנס את ילדיה בעבודה קשה בשדה ובשוק, למרות שהיא בת עשירים והיא לא הסכינה באלה מעולם.

נענה הרה"ק מפרשיסחא ואמר: עוד יגיעו ימים שימטירו על בעלך כסף וזהב לרוב! כל המקיים את התורה מעוני סופו לקיימה מעושר! והיה בכך משום רמז ברור, להודיעם שישועתם קרובה לבוא, וכפי שאכן היה עם הכרתו לרבנות העיר ראדזימין המעטירה.

הייתה גם פעם נוספת בה ביקר הרה"ק מפרשיסחא במעונו הדל של הרה"ק מראדזימין בשהותו בריטשוואל, ביקור עליו העיד וסיפר עד הראייה והשמיעה, הרה"ק רבי שמואל משינאווא זיע"א, בספרו החשוב 'רמתים צופים':

השמועה נפוצה בריטשוואל כי רבם ומאורם של ישראל הרה"ק מפרשיסחא הגיע אל ביתו של רבי יעקב אריה, והנה הוא עומד להיות שם במשך השעות הקרובות. הייתה זו תמיד הזדמנות נפלאה עבור תושבי ריטשוואל העניים להגיע אל הרבי ולבקש את ברכתו ועצתו בקודש, אלא שבזו הפעם הייתה להם סיבה חשובה לכך, כזו שאימה על עתידם.

ימים מספר קודם לכן הגיעה הידיעה לאנשי

מוליך יקירין והודושים נפלאים מהוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אבנהצרא שליט"א

מִי־הָרֵא חֹזֶה־פֶּא

חֹדֶתָא דְאֹרֵייתָא
יְסוּד חֹדֶשׁ וְנִפְלֵא עַל הַפְּרָשָׁה

עיקר השכר על התגברותו במלחמת יצרו

היצר, ולכן השכר עבורם יש בו קצת בחינת מתנה לאדם, ודוקא ההתגברות על היצר הרע המסית את האדם למלאות תאוותיו האסורות, הוא המזכה את האדם בשכר האמיתי על שעומד בניסיון כנגד טבעו.

תכלית היצר הרע כדי שיתגבר עליו האדם

נמצא אם כן, שגם היצר הטוב וגם היצר הרע שניהם מלאכים שנשלחו לאדם כדי לסייע אותו בעבודת בוראו, היצר הטוב שליחותו לקרב את האדם לקיום המצוות, והיצר הרע שליחותו להסית את האדם לרע כדי שיתגבר עליו האדם וזוכה לשכר טוב לעתיד לבוא, כמו שדרשו חז"ל (ב"ד ד' ט"ז) על הפסוק (בראשית ב' ז) 'וייצר ה' אלהים את האדם', 'וייצר' בשני יודין, רמז על שני יצרים שבאדם, ועל ידי שניהם מגיע האדם לידי שלמות, ועל ידי שמתגבר האדם ואינו הולך בעצת יצרו בזה נשלם רצון כוונת הבריאה, וכמו שהמשילו בזוהר הקדוש על ענין בריאת היצר באדם לניסיון שנשלח על ידי המלך כדי לנסות להחטיא את בנו, וכיון שמתגבר הבן ועומד בניסיון מוסיף המלך עוד לאהוב אותו ומרבה את שכרו.

תיקון היצר על ידי התגברות האדם

ואדרבה בכך שגובר האדם על יצרו הוא מגביה ומרומם את היצר הרע ומשיבו אל הקדושה, ועל ידי כך זוכה היצר הרע להתעלות ולומר שירה לבוראו, כמו שמצינו אצל יעקב אבינו שבשעה שהתגבר על שרו של עשיו ביקש אותו המלאך לומר שירה לפני הקב"ה, כי מיום שנברא העולם לא היה מי שהתגבר על היצר הרע בשלמות כיעקב אבינו, וכיון שכן לא השלים עדיין היצר את שליחותו שהיא לגרום לאדם להתגבר עליו בלב שלם, ורק אחרי שהתגבר עליו יעקב אבינו נשלם תיקונו של המלאך והיה ראוי לומר שירה לפניו יתברך.

הנחשבת כעינוי וסיגוף גדול, ומחמת כן יחשוב לו הקב"ה כל התגברות על היצר כאילו עשה מצוה בפועל, כמו שאמרו (מכות ג:) 'כל היושב ולא עבר עבירה נותנין לו שכר כעושה מצוה', ובזכות כל התגברות על היצר זוכה להמשיך עליו קדושה כאילו קיים מצוה בפועל, ועל כך הוא עיקר קבלת שכר טוב לצדיקים לעתיד לבוא.

בריאת היצר הרע כדי שלא יהיה נהמא דכיסופא

והרי כל סיבת בריאת האדם בעולם הזה היא כדי שיוכל לקבל שכרו בלי בושת פנים, ולפיכך ירדה הנשמה לעולם השפל כדי שתזכה בכוח מעשיה ולא בבחינת מתנה, ומטעם זה ניתן יצר הרע באדם כדי שיהיה ראוי לקבלת שכר טוב לעתיד, וקיום מצוות עשה לבדם אין בהם כל כך התגברות על

וַיֵּרָא כִּי לֹא יָכַל לוֹ וַיִּגַע בְּכַף יָרְכוֹ וַתִּקַּע כַּף יָרֵךְ יַעֲקֹב בְּהֶאֱבָקוֹ עִמּוֹ. וַיֹּאמֶר שְׁלַחֲנִי כִּי עָלֶה הַשָּׁחַר וְגו' (לב כו-כז). יש להקדים ולבאר, דהנה עיקר שכר האדם לעתיד לבוא אינו על קיום מצוות עשה, אלא על ההתגברות כנגד היצר הרע המסית את האדם לחטוא, כי באמת מן היושר והראוי שיעבוד האדם את בוראו שהיטיב עמו מיום היוולדו, וכמה שיוסיף לקיים מצוות ה' לא יהיה בכך משום תשלום אפילו על אחת מכל טובות ה' עמו, וכמאמר התנא (אבות פ"ב מ"ח) 'אם למדת תורה הרבה אל תחזיק טובה לעצמך כי לכך נוצרת'.

אבל מלחמת האדם עם היצר הרע בכל עת ורגע, אשר כל יצר מחשבותיו רק רע כל היום, והאדם עומד כנגדו בתחבולות מלחמה להישמר מכל מיני ניסיונות ומכשולים, היא

מִילְתָא דְפִלְיָא

מלחמת שרו של עשו - מלחמת היצר בכל איש מישראל

וַיִּתֵּר יַעֲקֹב לְבָדוֹ וַיֵּאֲבֹק אִישׁ עִמּוֹ עַד עֵלוֹת הַשָּׁחַר (לב כה). בפסוקים אלו רמוזים דרכי התגברות היצר על איש ישראל, שכן שרו של עשו הנלחם עמו הינו הס"מ המסמא ומטעה את הבריות, ומאחר שהיה יעקב אבינו ע"ה כולל כל הדורות שאחריו נתאמץ ביותר להפילו 'ויאבק איש עמו'. וכך כתב בכלי יקר לבאר מלחמתו של יעקב עם שרו של עשו: שהסכימו רוב המפרשים שמלאך זה הוא סמא"ל שרו של עשו הנקרא סמא"ל עשו, כי כל חפצו וישעו לסמא עיני האדם ולהכותו בעיוורון ולעשותו סומא מעין השכלי, עד אשר לא יוכל הרואה לראות במראות האמת לבוא ולראות פני ה' ולבוא בסוד ה' ליראיו בסתרי התורה, כי הוא שטן הוא מלאך המות הוא יצר הרע (ב"ב טז) וכו'. וזה 'סמא"ל' שותפו מעוור עין השכלי, שלא יראה במראות האל וזהו 'סמא"ל' מלה מורכבת.

אם כן מן הכא אוליפנא רזא דחכמתא להאיר דרכי חיים ולהסיר מעקשות לב אבן, ומכאן נשכיל לקח הכיצד נצלח במלחמה זו שבכל אחד מישראל ולהחלישו בכח יעקב אבינו ע"ה שהתגבר נגדו והחלישו בעבור זרעו אחריו - בני ישראל.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

הרחבת גבולי הקדושה בקנייני האדם

ככה הביטול לקדושת הכהן גם עבדיו ובהמתו מותרים בתרומה

כענין זה כתב **השפת אמת** (אמור תרס"א-תרס"ב ד"ה בפסוק הא) דברים מאירים לבאר דבר פלא, מדוע האיש הקדוש שבישראל אסור לאכול תרומה, ואילו עבד ובהמת כהן הפשוטים מותרים באכילת תרומה. והביאור כדברים הנזכרים לעיל, שקדושת הכהן מתפשטת לתוך קניינו כמו כל איש יהודי, ולכן קנייניו הבטלים אליו לגמרי יש להם קדושת כהן, וילמד מזה לקח לעבודת הבורא שאם גוף האדם בטל לגמרי לנשמתו הטהורה, אזי יוכל להיות ניזון ממאכל הנשמה כמו שהיה בדור המדבר שניזונו מן המן, לחם הנשמה, לחם שמלאכי השרת אוכלים אותו.

עבודת הרה"ק משינאווא בתיקון נשמות בעת עשיית קידוש

כן הדבר בקדושת הצדיקים יסודי העולם עיני העדה, שגדולה השפעתם על כל הנבראים ובוודאי למסתופפים בצילם והולכים בדרכיהם הישרה. כך מסופר על הרה"ק **הדברי יחזקאל משינאווא ע"ה**, שבלי שבת קודש היה אצלו התגלות של תיקון נשמות, וייחדו מקום מיוחד בבית המדרש לכל הנשמות שהגיעו לקבל תיקון, ובשעת עשיית הקידוש היו מכריזים הנשמות שבעולם העליון שחיכו שם לתיקון שיהיו בשקט, כי הדברי יחזקאל עושה קידוש.

עד כדי כך, שפעם שבת אצלו הרה"ק **רבי מאיר יחיאל מאוסטרובצה זלה"ה**, ובאמצע אמירת שלום עליכם ותפילת רבון כל העולמים שכידוע נאמרו בשינאווא בדביקות נפלאה והתלהבות עצומה בשירה וזמרה בקדושה וטהרה, כשאמר התיבות 'אדון כל הנשמות', הבחין הרבי מאוסטרובצה בשגב גדול עבודת הרה"ק משינאווא בתיקון נשמות, אז מרוב התרגשות הפיל עצמו על הארץ, וצעק ובכה בזה הלשון: 'רבינו הקדוש, יעלה בזכרונו גם נשמת', וכל הנוכחים יצאו מרוב התפעלות, שאם גוף נקי וקדוש וגאון כביר כמוהו בוכה ומתחנן להזכיר גם את נשמתו הטהורה, מה יאמרו הם. כי אכן זו סגולת הצדיק המתקדש בסילודין ומשפיע קדושה לכל קניינו ובכללם אותם הנשמות שיש להם שייכות אליו, שע"י זה זוכים לתיקון בזה ובבא.

המושפעת מהשם יתברך שאמר 'אני ה' מקדשכם' (ויקרא כ ח) שופע שפע קדושה גם על קנינו ובהמתו. ומטעם זה יכול איש ישראל להקדיש הנברא היותר דק במציאות שהוא הזמן, במועדות [ראה ירושלמי (ר"ה פ"א ה"ג): ר' קריספא בשם ר' יוחנן לשעבר 'אלה מועדי ה'', מיכן ואילך 'אשר תקראו אותם'. אמר רבי אילא, אם קריתם אותם הם מועדי, ואם לאו אינן מועדי. אמר ר' סימון, כתיב 'רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבותיך אלינו', לשעבר רבות עשית, מיכן והילך נפלאותיך ומחשבותיך אלינו. אמר רבי לוי, למלך שהיה לו אירלוגין, כיון שעמד בנו מסרה לו. אמר רבי יוסה בר חנינה, למלך שהיה לו שומרה, כיון שעמד בנו מסרה לו. אמר רבי אחא, למלך שהיה לו טבעת, כיון שעמד בנו מסרה לו. אמר רבי חיה בר בא, לנגר שהיו לו כלי נגרות, כיון שעמד בנו מסרה לו. אמר ר' יצחק, למלך שהיו לו אוצרות, כיון שעמד בנו מסרם לו. ורבנן אמרי, לרופא שהיה לו נרתיק של רפואות, כיון שעמד בנו מסרה לו] ויובל (ר"ה ח), מה שאין בכח שום נברא בעולם. וזהו כוונת יעקב אבינו באמרו 'תרי"ג מצוות שמרת' 'יהי לי שור וחמור צאן', שקדושתו התפשטה גם על מקנהו וקניינו.

מעלת איש ישראל ששולט גם על בני אדם ולא רק על הבהמות

והמשיך יעקב אבינו לומר שיש ברשותו גם עבד ושפחה, שזה מורה על עוד חלק מעוצם הקדושה של בני ישראל, שלא רק שהם יכולים לקנות בעל חי אלא יש להם גם קנין ושליטה בבני אדם, שהם קונים עבדים ושפחות ושולטים עליהם. מה שאין הדבר כן בעובדי כוכבים, שאין להם קנין זה בזה בגוף האדם, ושולטים אך ורק בגוף הבהמה, שהוא בכלל 'ומוראכם וחיתכם יהיה על כל חית הארץ' (בראשית ט ג). כי נפש הגוי שהיא נגד נפש הישראלי בן בכורו של הקדוש ברוך הוא, בערך יחס נפש הבהמי אל המדבר, ולזה סיפר יעקב אבינו ע"ה רום מעלתו שיש תחת רשותו גם 'עבד ושפחה'. ובזה יובן סיום דבריו שאמר 'ואשלחה להגיד לאדוני', מלשון דברים הקשים כגידין, כי מזה יבין ויכיר עוצם קדושתו של יעקב אבינו ע"ה, וכי אליו דוקא שייכת עבודת הבכורה.

וַיִּשְׁלַח יַעֲקֹב מַלְאָכִים לְפָנָיו אֶל עֵשָׂו אָחִיו וּגו'. וַיֵּצֵא אֹתָם לֵאמֹר כֹּה תֹאמְרוּן לְאֲדֹנָי לְעֵשָׂו, כֹּה אָמַר עַבְדְּךָ יַעֲקֹב עִם לְבָן גְּרָתִי וְאַחַר עַד עָתָה. וַיְהִי לִי שׁוֹר וְחֲמֹר צֹאן וְעֶבֶד וְשִׁפְחָה וְאֲשַׁלְּחָה לְהַגִּיד לְאֲדֹנָי לְמַצֵּא חֵן בְּעֵינֶיךָ (לב ד-ו).

בשליחות ששלח יעקב אבינו ע"ה עם המלאכים אל עשו אחיו, הוא מספר טעם איחורו שכן הוא היה גר בבית לבן, וממשיך לספר על הרכוש שברשותו 'יהי לי שור וחמור צאן ועבד ושפחה, ואשלחה להגיד לאדוני למצוא חן בעיניך'. וברש"י הביא באחד מהפירושים: 'עם לבן גרתי', 'גרת' בגימטריא 'תרי"ג', כלומר עם לבן הרשע גרתי, ותרי"ג מצוות שמרת, ולא למדתי ממעשיו הרעים. הקשה **המשך חכמה** מדוע לא הזכיר שהיו לו גם גמלים, הלא מצינו להלן (פסוק טז) שכאשר שלח לו מנחה היו לו גם גמלים.

יעקב אבינו הכניס קדושת בכורתו לכל קניינו

אלא הביאור בזה, שבשליחות זו רצה יעקב אבינו ע"ה להודיע לעשו על עוצם גדולתו ושבגין זה הבכורה ראויה דווקא לו, ומהי מעלתו, שכן זכה להכניס קדושה גם בתוך קניינו, וכמו שכתוב 'יהי לי שור וחמור', 'לי' דייקא, כדרך שנאמר 'לי' וביאורו 'לשמי', שכל קנייניו שייכים לקדושתו המיוחדת. ומבאר המשך חכמה, שכל המינים שהזכיר בין הבהמות כולם קדושים בקדושת הבכורה, וזו הוכחה על קדושת יעקב אבינו ע"ה שהשפיע על מקנהו וקנייניו, ואם על הקניינים נתפשטה קדושת הבכורה, אם כן ברי הוא שעצם הבכורה בוודאי שייכת דווקא ליעקב אבינו ע"ה, וממילא, יאה הדבר שקיבל הוא את הברכות מאת יצחק אביו. לפיכך לא הזכיר 'גמל' שבו אינה שייכת קדושת הבכורה (ראה שו"ע י"ד סי' טזו).

קדושת איש ישראל מתפשטת על קניינו

זו מעלתו של כל איש ישראל, שמיד בפטר רחם בעת לידת בהמה טהורה התקדשה הבהמה בבכורה, ואין צורך לשום פעולה מצד האדם לקדשו, ואילו בהמת עובד כוכבים הוי כבהמת הפקר ואין לה קדושה, כי עצם קדושת ישראל

מילין וקירין

פרקי הדרכה ועבודה ה'

ביום טובה יש לשים לב שתישאר ההארה לימי רעה

מקומו' תן דעתך על אותו המעט הפנימי, ותראה שאיננו שאין שם רשעות, וכל חטא האדם אינו כי אם בחיצוניות. שכן ביסוד הבריאה ישנם עשרה עומקים וכך גם בנפש האדם, ואף אם נראה לעין קדושתו, עדיין עומק לפנים מעומק עד העומק העשירי שאינו נטמא לעולם.

חיוב על כל אחד לזכור בכל יום את מי הטובה והארתם

הנה לנו כי כן נקבע בכל איש מישראל, ומראשית היותו והתהוותו של עם ישראל נבנה בהם היסוד לכל הארות הרוחניות שתמיד ישמעו בהם קול גדול שאינו פוסק, רק שיש לו לאדם לצפות ולזכור שיש בו הארות מימי הטובה ונמצאים הם תמיד אצלו ולכן תמיד יכול להתחבר אליהם ולהתקשר בהם. ולכן על כל אחד לזכור זאת בעת היותו בזמני הטובה שהארות אלו הם שנמצאים עמו תמיד רק שנסתרים ממנו, ולמרות זאת נותנים גם נותנים לו כוחות קדושה.

וכשם שידוע כי מחויב כל אחד לזכור בכל יום מעמד הר סיני ככתוב (דברים ו יב) 'השמר לך פן תשכח את הדברים אשר ראו עיניך ופן יסורו מלבבך כל ימי חיך יום אשר עמדת לפני ה' אלוקיך בחורב' וגו'. ועוד דרשו בו צדיקים שזהו הנאמר (במדבר כח ו) 'עולת תמיד העשויה בהר סיני' שבכל עת שרוצה להתעלות יזכור אותה העלייה שהיתה לו בהר סיני. כך מצוה על כל אחד ואחד לזכור בכל יום שנמצא בו, את הימים הטובים שבהם האירה לו הקדושה, שכמו שהיה במעמד הר סיני שבו התגלה האור לכלל ישראל, כך באופן פרטי האירה לו הקדושה ביום מן הימים, ועל כן יש לו לזכור את היום בו עמד לפני ה' אלקיו בהתעוררות הקדושה שהיתה בו אז ובכל עת יכול הוא לעוררה ולשאוב ממנה כוחות קדושה.

וגם אם יום זה הינו יום המעונן שנסתרת ממנו הקדושה, ידע כי כך ברא ה' את העולם שיהיו ימי טובה וימי רעה שנסתרת בהם הקדושה, ואין התכלית בימים שבהם מאירה לו הקדושה אלא להיפך, שיקח את הכח מימי האור ויקבעם בליבו עד שיהיו מושרשים בו כיתד שלא תמוט, ואז כשיגיעו ימי ההסתר יתחזק בהיזכרו כי אינו מרוחק מהקדושה בעצם, רק כי כך רצונו יתברך שמתוך ההסתר והחושך יעבוד את בוראו.

שעה של הארה מכח הקול ממתן תורה שלא פוסק בכל הדורות

מהיכן ישנו כח ייחודי זה בבני ישראל, שלכל אחד יש זמני התגלות עד שיכול הוא וצריך לקחת ההארות לזמנים אחרים שבהם נסתרת הקדושה, ההסבר לכך כי כך טבע הקדוש ברוך הוא בנשמות ישראל עם קרובו מעת מתן תורתנו הקדושה שהיו בו כל ישראל שבכל הדורות 'את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה' (דברים כט ד), שכל נשמות שעתידין להיות אף הן עמדו לפני הר סיני.

וכח מעמד זה אינו נפסק לרגע שכך נאמר (דברים ה יט) 'קול גדול ולא יסף' ומתרגם אונקלוס 'לא פסק', וכמו שאמרו צדיקים הכוונה שקול זה של מתן תורה מתלווה והולך בכל זמן ועת, וקול זה הוא אותה הבת קול הנשמעת בכל יום מהר חורב ואומרת אוי להם לבריות מעלבונה של תורה (להלן פ"ו מ"ב), והיא הבת קול האומרת שובו בנים שובבים, ומכניסה בכל אחד הרהורי תשובה בכל יום ויום. שכל התעוררות שיש לו לאדם לתשובה היא מכח הבת קול היוצאת בכל יום מהר חורב, שהיא המשך אותו הקול דמתן תורה שאינו פוסק לעולם.

בת קול נשמעת בעומק נפש איש מישראל הנשאר תהורה בכל מצב

וכח בת קול זו היא הנמצאת בעומק נפשו של כל יהודי, אשר גם אם מים רבים ישטפוהו עדיין תישאר בו נקודה אלוקית שאינה נפגמת מכח מעמד הר סיני שבו נקבעה הקדושה בכל אחד מישראל ונשארת לתמיד. וזהו מאמר הרה"ק רבי ברוך ממעזיבו' ע"ה על הפסוק (תהלים לו ז) 'ועוד מעט ואין רשע', שבכל מצב שרק יהיה וגם אם סר האדם חס ושלום מדרך הטוב ועושה רע, מכל מקום אין בכוחו להרשיע כל כך עד שלא ישאר בו משהו מהטוב, אלא תמיד נשאר בו מעט שאינו רשע כמו שכתוב 'ועוד מעט ואין רשע' וכו', 'ועוד מעט' היינו שתמיד יש בו מעט ש'אינו רשע', והיא הנקודה הפנימית של הלב שאין בה רשעות ואינה נפגמת. ועל זה התפלל דוד המלך ע"ה 'והתבוננת על

ויצב יעקב מצבה במקום אשר דבר אתו מציבת אבן ויסך עליה ויסך ויצק עליה שמן (לה, יד).

אמרו חז"ל (אבות פ"ד, מ"ג) 'אין לך אדם שאין לו שעה'. פירש השפת אמת (פר' ויצא תרנ"ג ד"ה סולם) שלכל אחד יש את השעה שבה הוא מרגיש קרבת ה', ויש לכל ישראל זמנים בהתגלות. והעבודה בשעה זו היא כדברי הרה"ק החידושי הרי"ם ע"ה על הפסוק (תהלים לב ו) 'על זאת יתפלל אליך כל חסיד לעת מצוא', כי כשזוכים לאיזה התגלות צריכים לראות שיהיה נקבע בלב היטב להיות דבר של קיימא, וזה הכוונה 'ביום טובה היה בטוב', שיהיה כל מציאות הוייתו כלול בטוב המתגלה באותו יום, ואם הוא שקוע בטוב ואינו מסיח דעת ממנה אזי מתקיים בהוייתו יהא, שנשאר הדבר להיות בר קיימא.

רצון ה' שתהיה נסתרת הקדושה לעתים לכל אחד בדרגתו

באופן דומה נאמרו הדברים במשנתו של הרה"ק רבי ישראל המגיד מקוזניץ ע"ה (עבודת ישראל פר' וישלח ד"ה ויעל) שלכל צדיק מדי היותו בעולם הזה השפלה יהיה מי שיהיה, אי אפשר לו להתקיים תמיד בקדושתו בבחינה אחת תמידית, כאשר אנו רואים למשל שאי אפשר להמשיך הדיקות וגילוי האלקות כל היום כמו בשעת קריאת שמע ותפילה או בימות החול כימי שבת ויום טוב, וזה בכל אדם לפי בחינתו מרגיש קדושה יותר בעת רצון קריאת שמע ותפילה וימי קודש ואחר כך יורד ממדרגתו עד שיתחזק ויתאמץ לעלות כמקדם. וזה היה רצון מלכנו להנהיג כן שוכני בתי חומר בעולם הגשמי לבלתי היות להם תענוג תמידי כי אז לא ירגישו כנודע.

ובזה פירש הכתוב בפרשתנו 'ויצב יעקב מצבה', להורות לנו דרך חכמה אשר דרך בה יעקב אבינו ע"ה כי כל צדיק מחויב בשעת הבהירות להכין עצמו ולהתאמץ שלא יפול לגמרי אפילו כשיעבור זמן הבהירות, לכן צריך לתקוע יתד במקום נאמן ולהתקשר היטב בשעת הבהירות. וזהו שאמר הכתוב 'ויצב יעקב מצבה', דהיינו שיהיה מצבה לבהירותו. 'ויסך עליה נסך ויצוק עליה שמן', דהיינו שהמשיך מוחין עילאין הנקרא יין ושמן להתקשר בהם שלא יפול חלילה לגמרי ממדרגתו ויהיה לו מעמד ומצב.

יצא לאור ע"י מכון אור לישרים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לנטש ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור לישרים

אוצר ספרי החסידות המבוארים

לזכות עופר פנחס בן צילה שיחי' · קרן בת רונית שתחי' טל
 אדמונד שיחי' בן איזה · רונית בת ינינה יעל · בנימין בן אסתר כל יוצאי חלציהם שיחי'
 להצלחה רבה ומופלגה בכל מעשה ידיהם, ולאריכות ימים ושנים טובות מתוך בריאות ונחת
 · לעילוי נשמת צילה בת דורה צביה ומאיר ע"ה ·

להצטרפות חייג עכשיו: 1800-22-55-66 והגליון בדרך אליך

You can now subscribe and get journal delivered to your door.
 Call 718-407-2479 or email otzarpninei@gmail.com